

De doorstroom van het reguliere naar het niet-reguliere onderwijs

Citation for published version (APA):

Matheeuwsen, A., & de Grip, A. (1997). *De doorstroom van het reguliere naar het niet-reguliere onderwijs*. Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt, Faculteit der Economische Wetenschappen. ROA Working Papers No. 4 <https://doi.org/10.26481/umarow.1997004>

Document status and date:

Published: 01/01/1997

DOI:

[10.26481/umarow.1997004](https://doi.org/10.26481/umarow.1997004)

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

De doorstroom van het reguliere naar het niet-reguliere onderwijs

ROA-W-1997/4

Astrid Matheeuwsen en Andries de Grip

Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt

Faculteit der Economische Wetenschappen en Bedrijfskunde
Universiteit Maastricht

Maastricht, juni 1997

ISBN 90-5321-207-8
SEC97.082

Inhoud

	Bladzijde
Voorwoord	i
1 Inleiding	1
2 Huidige methodiek instroomprognoses	3
2.1 Inleiding	3
2.2 Methodiek instroom van schoolverlaters op de arbeidsmarkt	3
2.3 Actuele en toekomstige instroomontwikkelingen	6
3 Onderwijsrekeningen	13
3.1 Inleiding	13
3.2 Opbouw om te komen tot vergelijkbare gegevens	13
3.3 Niet-regulier onderwijs naar onderwijsniveau, -richting en vooropleiding	17
4 Vergelijking huidige instroomgegevens met Onderwijsrekeningen	28
5 Samenvatting en conclusie	34
Literatuur	36

Voorwoord

Elk jaar worden in het kader van het Informatiesysteem Onderwijs-Arbeidsmarkt van het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt middellange-termijn prognoses opgesteld voor de toekomstige instroom van schoolverlaters naar de arbeidsmarkt. Bij de bepaling van deze instroomprognoses worden naast de arbeidsmarktinstroom vanuit het *reguliere voltijdonderwijs* ook de niveauverhogende of opleidingsrichting-veranderende scholingsactiviteiten in het niet-reguliere onderwijs meegenomen. De gegevens die tot op heden over deze laatste opleidingen werden verzameld zijn vaak gebrekkig, in de zin dat zowel de betrouwbaarheid van de beschikbare data als de gedetailleerdheid van de gegevens tekort schiet. Bovendien zijn de gegevens afkomstig uit vele verschillende onderling niet goed vergelijkbare bronnen.

In dit werkdocument worden op basis van de *Onderwijsrekeningen 1995/'96* van het Centraal Bureau voor de Statistiek gegevens gegenereerd die de kwalificatieverouderde rol van het niet-reguliere onderwijs op meer consistente wijze in beeld brengen. Op basis van een vergelijking tussen de gegevens die zijn gebruikt voor de meest recente arbeidsmarktinstroomprognoses in de periode 1995-2000 en de gegevens die resulteren uit de *Onderwijsrekeningen* is onderzocht in hoeverre de *Onderwijsrekeningen* mogelijkheden bieden om de kwaliteit van de prognoses van de arbeidsmarktinstroom vanuit deze ('niet-reguliere') opleidingen te verbeteren.

De auteurs danken drs. Fred Gast, drs. Roel Schaart en drs. Jan Willem Altena van het Centraal Bureau voor de Statistiek voor hun begeleiding bij het genereren en interpreteren van de gegevens uit de *Onderwijsrekeningen*.

1 Inleiding

Vanuit het Informatiesysteem Onderwijs-Arbeidsmarkt van het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) worden elke twee jaar middellange-termijn arbeidsmarktprognoses naar beroepsklasse en opleidingstype opgesteld. De meest recente prognoses hebben betrekking op de periode 1995-2000 (ROA, 1995 en 1996). Om vraag en aanbod op de arbeidsmarkt adequaat met elkaar te kunnen confronteren is het cruciaal dat aan de aanbodkant naast de arbeidsmarktinstroom vanuit het *reguliere voltijdonderwijs* (stap 1 van de instroomprognose)¹ ook andere niveauverhogende of opleidingsrichting-veranderende scholingsactiviteiten van de beroepsbevolking in kaart worden gebracht (stap 2 van de instroomprognose)².

Deze tweede stap van de arbeidsmarktinstroomprognose heeft in feite betrekking op het *reguliere deeltijdonderwijs* en het *niet-reguliere onderwijs*³. Bij de gegevens die voor stap 2 worden verzameld, doet zich echter een tweetal problemen voor. Ten eerste is de betrouwbaarheid en gedetailleerdheid van de gegevens doorgaans aanzienlijk lager dan bij de informatie over het reguliere voltijdonderwijs. Het tweede probleem is dat er, door het ontbreken van adequate informatie over de vooropleiding, vaak een vrij arbitraire beslissing over het eventueel niveauverhogende of opleidingsrichting-veranderende karakter van de niet-reguliere opleiding genomen moet worden.

Tot nu toe werd in stap 2 de doorstroom naar het deeltijdonderwijs en het niet-reguliere onderwijs bepaald op basis van gegevens uit vele verschillende bronnen (bijvoorbeeld Onderwijsstatistieken van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), gegevens van de Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten (VSNU) en gegevens van het Landelijk Selectiecentrum voor de politie). In deze tweede stap gaat het, zoals gezegd, om het bepalen van het aantal personen dat een niet-reguliere opleiding met een diploma afsluit én waarvoor de gevolgde opleiding op een hoger niveau dan de gevolgde vooropleiding ligt of betrekking heeft op een andere opleidingsrichting. Bij diverse niet-reguliere opleidingen is zowel het aantal gediplomeerden als de vooropleiding niet bekend. In dat geval wordt op basis van bijvoorbeeld het aantal cursisten in een bepaald jaar en de nominale studieduur een schatting gemaakt van het aantal gediplomeerden, terwijl er bovendien veronderstellingen worden gemaakt over het percentage gediplomeerden waarbij er sprake is van een niveauverhogende of opleidingsrichting-veranderende oplei-

-
1. De prognose van de arbeidsmarktinstroom vanuit het reguliere voltijdonderwijs is gebaseerd op de Referentieraming. Met deze prognose ligt de *totale* instroom van nieuwkomers op de arbeidsmarkt vast.
  2. In stap 2 wordt de arbeidsmarktinstroom bijgesteld door rekening te houden met de doorstroom naar het 'niet-reguliere' onderwijs. Een dergelijke verschuiving van de opleidingsachtergrond van het arbeidsaanbod vindt plaats als iemand een 'niet-reguliere' opleiding voltooit die op een hoger niveau ligt of betrekking heeft op een andere opleidingsrichting dan de opleiding die men eerder in het reguliere voltijdonderwijs heeft behaald.
  3. In het vervolg van dit werkdocument zal het reguliere deeltijdonderwijs en het niet-reguliere deel van het onderwijs tezamen het niet-reguliere onderwijs worden genoemd.

ding. Hierbij wordt bijvoorbeeld rekening gehouden met de leeftijd van de cursisten en de vooropleidingen van vergelijkbare reguliere voltijdopleidingen. Er wordt in een aantal gevallen verondersteld dat het kwalificatieprofiel van personen die een niet-reguliere opleiding hebben gevolgd en ouder zijn dan 30 jaar niet verandert. Ook opleidingen met een duur van minder dan 6 maanden worden niet meegenomen omdat deze naar alle waarschijnlijkheid niet substantieel genoeg zijn om te spreken van een niveauverhogende of richtingveranderende opleiding. Dit laatste benadert ook de consistentie met de vraagprognoses. De aan de vraagprognoses ten grondslag liggende Enquête Beroepsbevolking (EBB) hanteert immers hetzelfde criterium voor de bepaling van de hoogst behaalde opleiding.

Sinds een aantal jaren werkt het CBS in het kader van de integratie van haar gegevens aan de *Onderwijsrekeningen*. In de *Onderwijsrekeningen* worden onder andere de data van de *Enquête Beroepsbevolking* en de *Onderwijsstatistieken* van het CBS gecombineerd. Omdat de ROA-prognoses voor de vraagzijde van de arbeidsmarkt ook op EBB-informatie berusten kan een vergelijking van de gegevens uit de *Onderwijsrekeningen* met de gegevens die tot nu toe worden gebruikt bij het bepalen van de arbeidsmarktinstroom vanuit het niet-reguliere onderwijs aangeven:

- welke doorstroom naar het niet-reguliere onderwijs wordt onderschat of overschat;
- in hoeverre deze stromen door hun niveauverhogend of opleidingsrichting-veranderende karakter relevant zijn voor de confrontatie van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt.

Hierdoor kan een beter beeld ontstaan van de betekenis van scholingsactiviteiten buiten het reguliere (initiële) voltijdonderwijs voor het opleidingsprofiel van het arbeidsaanbod in de prognoseperiode. Dit is temeer van belang daar de omvang van deze scholingsactiviteiten sinds het midden van de jaren tachtig duidelijk toeneemt (zie De Grip cs., 1997).

Onderzocht zal worden in hoeverre de *Onderwijsrekeningen* mogelijkheden bieden om de kwaliteit van de prognoses van de arbeidsmarktinstroom vanuit het niet-reguliere onderwijs te verbeteren. Om hier een beeld van te kunnen krijgen, zullen de huidige prognoses voor het niet-reguliere onderwijs vergeleken worden met de gegevens uit de *Onderwijsrekeningen*.

Een voordeel van de gegevens uit de *Onderwijsrekeningen* is ook dat de cijfers betrekking hebben op een schooljaar van september tot juni, waardoor de cijfers goed aansluiten bij de in de eerste stap gegenereerde stroomcijfers uit het reguliere voltijdonderwijs.

Voor de analyses is gebruik gemaakt van de *Onderwijsrekeningen* voor het schooljaar 1995/'96. Het betreft voorlopige gegevens. De cijfers zijn voorlopig omdat op het moment van onderzoek nog niet alle informatie beschikbaar was (september-maart). Het nadeel hiervan is dat er minder waarnemingen zijn. Een belangrijk voordeel van de *Onderwijsrekeningen 1995/'96* is echter dat hierin voor het eerst het identificatienummer is opgenomen. Op basis van dit identificatienummer kan op MBO-niveau onderscheid worden gemaakt tussen MBO- en leerlingwezenopleidingen.

De verdere opzet van dit werkdocument is als volgt. Eerst wordt in hoofdstuk 2 een korte beschrijving gegeven van de huidige methodiek van de arbeidsmarktinstroomprognoses en de daarbij noodzakelijkerwijs te maken veronderstellingen. Vervolgens zal op basis van de meest recente instroomprognoses voor de periode 1995-2000 een beeld worden gegeven van de opbouw van deze prognoses, qua omvang van de verschillende stromen. Daarbij wordt de verhouding weergegeven tussen het aantal schoolverlaters vanuit het reguliere voltijdonderwijs en het aantal personen dat door een niet-reguliere opleiding van opleidingsachtergrond is veranderd. Eveneens wordt per onderwijsniveau gekeken naar de vooropleidingen en de opleidingsrichtingen van de arbeidsmarktinstroom van schoolverlaters uit het niet-reguliere onderwijs. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 ingegaan op de analyse van het niet-reguliere onderwijs op basis van de *Onderwijsrekeningen 1995/'96*. Daarbij wordt ingegaan op de methoden die gehanteerd zijn om in de *Onderwijsrekeningen* het reguliere voltijdonderwijs van het niet-reguliere onderwijs af te bakenen en het niveau-verhogende en richtingveranderende karakter van de niet-reguliere opleidingen te bepalen. Evenals in hoofdstuk 2 wordt per onderwijsniveau een beeld geschetst van de opleidingsrichtingen van de arbeidsmarktinstroom van het niet-reguliere onderwijs en de spreiding van de vooropleidingen. In hoofdstuk 4 worden de stroomgegevens die gegenereerd kunnen worden uit de *Onderwijsrekeningen* vergeleken met de doorstroomgegevens die bij de laatste prognoses gehanteerd zijn voor het bepalen van stap 2 van de arbeidsmarktinstroomprognoses. Ten slotte worden in hoofdstuk 5 de bevindingen uit deze vergelijking samengevat en wordt aangegeven wat de conclusies zijn met betrekking tot de toekomstige bepaling van de arbeidsmarktinstroomprognoses.

2 Huidige methodiek instroomprognoses

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt kort ingegaan op de huidige methodiek van de prognoses van de instroom van nieuwkomers op de arbeidsmarkt. Eerst wordt in paragraaf 2.2 kort ingegaan op de huidige aanpak van de prognoses van de toekomstige arbeidsmarktinstroom vanuit het onderwijs. Daarna wordt in paragraaf 2.3 nader ingegaan op de noodzakelijkerwijs te maken veronderstellingen met betrekking tot de arbeidsmarktinstroom vanuit het niet-reguliere onderwijs. In aansluiting daarop wordt in deze paragraaf een beeld geschetst van de, op basis van de huidige methodiek met betrekking tot de arbeidsmarktinstroom vanuit het niet-reguliere onderwijs vastgestelde omvang van de opleidingsniveau-verhogende of opleidingsrichting-veranderende arbeidsmarktinstroom vanuit het niet-reguliere onderwijs.

2.2 Methodiek instroom van schoolverlaters op de arbeidsmarkt

Figuur 2.1 geeft een schematisch overzicht van de opbouw van de instroomprognose. In het prognosemodel worden twee stappen onderscheiden. In de eerste stap wordt de prognose opgesteld van de verwachte toekomstige uitstroom uit het *reguliere voltijdonderwijs*. Uitgangspunt bij de prognoses voor de periode 1995-2000 was de *Referentieraming*

1995 van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (1995). Met deze prognose ligt de *totale instroom* van nieuwkomers op de arbeidsmarkt vanuit het onderwijs vast.

Voor veel schoolverlaters betekent het verlaten van het reguliere voltijdonderwijs echter niet dat de schoolloopbaan is beëindigd. Degenen die het voltijdonderwijs verlaten kunnen binnen de prognoseperiode nog doorstromen naar het *deeltijdonderwijs*, het *niet-reguliere voltijdonderwijs* en het *beroepsgerichte volwassenenonderwijs*. Als men daar een *diploma behaald* én de gevolgde opleiding heeft een *hoger niveau* dan de genoten vooropleiding of verandert de opleidingsrichting van de betrokkenen, dan moet de instroomprognose worden aangepast. Deze bijstelling vindt plaats in stap twee. Daarbij vermindert het potentiële arbeidsaanbod bij de opleidingscategorie waartoe de vooropleiding wordt gerekend en neemt het aanbod toe bij het opleidingstype waartoe de gevolgde opleiding behoort. Globaal gesproken kunnen in het prognosemodel derhalve twee stappen worden onderscheiden.

Stap 1

Uit de *Referentieraming* resulteert het verwachte aantal schoolverlaters per schoolsoort voor de prognoseperiode. Hierbij is een onderscheid gemaakt tussen de schoolverlaters met diploma en de schoolverlaters zonder diploma. Degenen die het reguliere voltijdonderwijs zonder diploma verlaten kunnen echter reeds eerder een opleiding met diploma hebben afgesloten. De ongediplomeerde schoolverlaters worden dan ook toegewezen aan de hoogst voltooide voltijd-vooropleiding. Deze hoogst voltooide voltijdoopleiding is bepaald met behulp van de *Onderwijsmatrix 1992* van het CBS (1992). Op deze wijze resulteert het verwachte toekomstige aantal schoolverlaters met diploma per schoolsoort en -richting. Hierna vindt een verbijzondering plaats om deze toekomstige uitstroom uit het reguliere voltijdonderwijs naar de arbeidsmarkt voor de 79 onderscheiden opleidingstypen te bepalen. Deze verdeling vindt plaats met behulp van verdeelsleutels die zijn berekend op basis van feitelijke gegevens over het aantal gediplomeerden van elk opleidingstype binnen een schoolsoort (zie Borghans en Matheeuwsen, 1997).

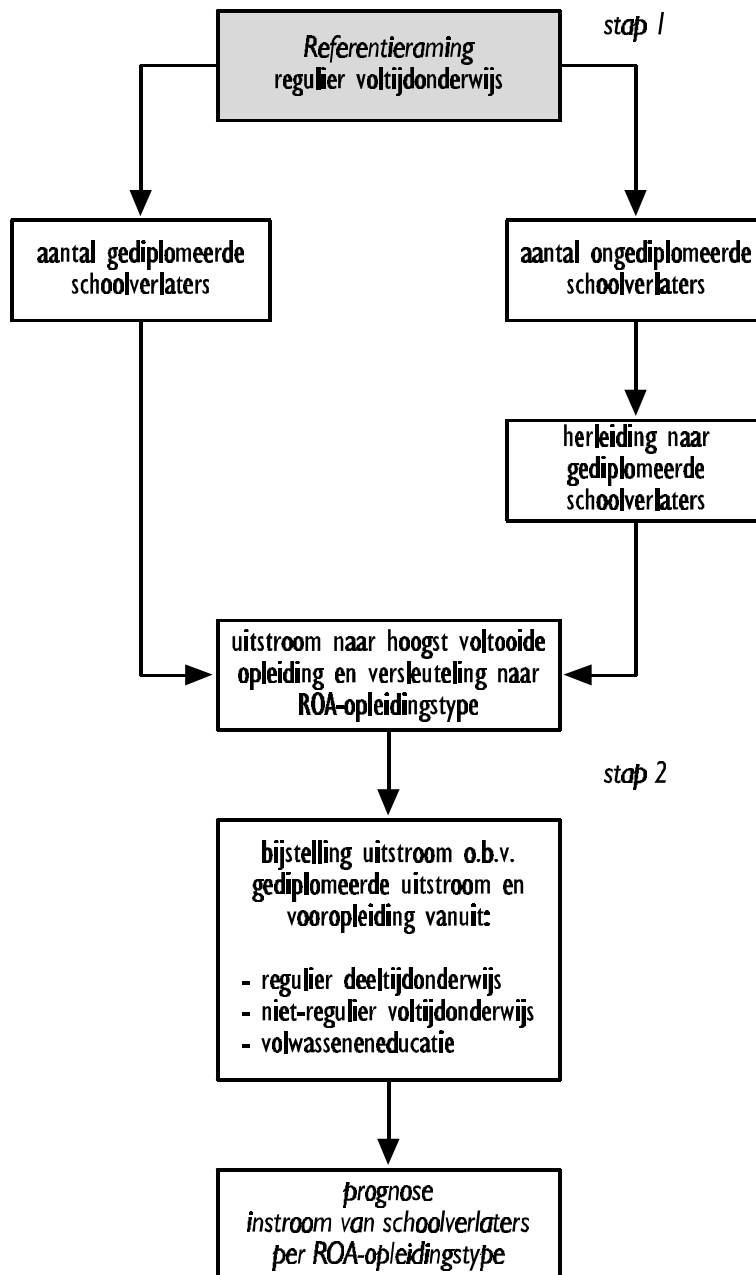
Na deze versleuteling resulteert het totaal aantal verwachte toekomstige schoolverlaters en vindt er alleen nog een herverdeling plaats vanwege de veranderingen in het opleidingsniveau of de opleidingsrichting van de schoolverlaters na het verlaten van het reguliere voltijdonderwijs.

Stap 2

In stap 2 wordt, zoals reeds is aangegeven, de instroomprognose aangepast door rekening te houden met de doorstroom naar het deeltijdonderwijs, niet-reguliere voltijdonderwijs of beroepsgerichte volwasseneneducatie. Als iemand een dergelijke opleiding met een diploma afsluit én de gevolgde opleiding ligt op een hoger niveau of heeft betrekking op

Figuur 2.1

Globaal schema ter bepaling van de verwachte toekomstige instroom van schoolverlaters op de arbeidsmarkt naar ROA-opleidingstype

andere opleidingsrichting dan de gevolgde vooropleiding, dan vermindert de arbeidsmarktinstroom uit stap 1 bij het opleidingstype waartoe de vooropleiding behoort, terwijl de ar-

beidsmarktinstroom waartoe de reguliere deeltijd-, niet-reguliere voltijd- of beroepsgerichte volwassenenopleiding wordt gerekend, toeneemt.

Deze herverdeling van de uitstroom uit het reguliere voltijdonderwijs vereist niet alleen data over het aantal gediplomeerden dat uitstroomt uit de reguliere deeltijd-, de niet-reguliere en de volwassenenopleidingen naar de arbeidsmarkt, maar ook informatie over de vooropleiding van deze gediplomeerden. In de tweede stap is onder meer gebruik gemaakt van gegevens van de VSNU, het CBS (o.a. *Onderwijsstatistieken*), het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (o.a. de *Opgave van Leerlingwezen* (OVL)) en het Landelijk Selectiecentrum voor de politie. Voorbeelden van regulier deeltijdonderwijs en niet-regulier onderwijs zijn: de deeltijdopleidingen MBO en HBO, de volwasseneneducatie, Open Universiteit, gezondheidszorgopleidingen, scholingsmaatregelen van de Arbeidsvoorzieningsorganisatie, bedrijfsopleidingen, het Buitenschools Mondeling Onderwijs (BMO), het Erkend Schriftelijk Onderwijs (ESO), Cursorisch Ondernemers Onderwijs (COO), bestuursdienstonderwijs, de politieopleidingen, brandweeropleidingen en defensie-opleidingen.

Na de bijstelling in stap 2 van de uitstroom uit het reguliere voltijdonderwijs resulteert de toekomstige instroom van schoolverlaters op de arbeidsmarkt voor de 79 onderscheiden opleidingstypen voor de prognoseperiode 1995-2000.

2.3 Actuele en toekomstige instroomontwikkelingen

Zoals reeds eerder is aangegeven, zijn de gegevens die tot op heden worden gebruikt om de uitstroom uit het niet-regulier onderwijs te bepalen afkomstig uit een aantal verschillende bronnen. Voor de arbeidsmarktinstroomprognoses is alleen dat deel van de uitstroom van het niet-reguliere onderwijs van belang dat:

- de opleiding (in een bepaald jaar) met een diploma afsluit;
- door het behalen van de opleiding van kwalificatieprofiel qua opleidingstype (d.w.z. opleidingsniveau of -richting) verandert.

Idealiter zouden dus van de gevolgde niet-reguliere opleiding gegevens beschikbaar moeten zijn over:

- het opleidingstype waartoe de opleiding gerekend kan worden;
- het behalen van het diploma;
- de vooropleiding;
- of er sprake is van een verandering van het kwalificatieprofiel.

Bij veel opleidingen zijn de meeste van deze gegevens echter onbekend.

Opleidingstype

Van een aantal niet-reguliere opleidingen is de richting van de opleiding alleen op een te hoog aggregatieniveau bekend, zodat van deze opleidingen niet kan worden bepaald tot welk opleidingstype ze behoren. Het gaat om de prognoses van de gediplomeerde school-

verlaters van de deeltijdopleidingen op VBO, MBO en HBO-niveau, het leerlingwezen (LLW) en de inservice-opleidingen. De verdeling van deze gegevens naar opleidingsrichting vindt plaats met behulp van verdeelsleutels. Deze verdeelsleutels zijn berekend op basis van feitelijke gegevens over het aantal studenten danwel gediplomeerden van elke opleidingsrichting binnen deze opleidingen. Een voorbeeld: de *Referentieraming* geeft een prognose van het totaal aantal gediplomeerde schoolverlaters van de deeltijdopleidingen op MBO-niveau. Met behulp van actuele gegevens van het CBS over de verdeling van het aantal gediplomeerden van het MBO-deeltijdonderwijs naar opleidingsrichting wordt de prognose van het totaal aantal gediplomeerde schoolverlaters van de deeltijdopleidingen op MBO-niveau verbijzonderd naar de in het deeltijdonderwijs voorkomende MBO-opleidingsrichtingen (bijvoorbeeld landbouw en natuurlijke omgeving, bouwkunde, handel en verzorging).

Gediplomeerden

Bij verschillende niet-reguliere opleidingen is slechts het totaal aantal cursisten of het aantal instromers (eerste-jaars) in een bepaald jaar bekend. Er moeten dan veronderstellingen worden gemaakt over het percentage cursisten dat de opleiding met goed gevolg voltooit (het slaagpercentage). Deze veronderstellingen zijn meestal gebaseerd op verhoudingsgetallen e.d. zoals ze bij verwante opleidingen in het reguliere onderwijs worden aangetroffen. Voorbeelden van niet-reguliere opleidingen waarvan het aantal geslaagden onbekend is, zijn: WO-2^e fase lerarenopleidingen, de gevangenisbewaarders- en politieopleidingen, inservice-opleidingen, NIVRA-opleidingen, Open Universiteit, landbouwwak-scholen, bestuursdienstonderwijs, ESO/BMO en het Rijksopleidingeninstituut.

Voor veel niet-reguliere opleidingen waarvoor gegevens beschikbaar zijn van het CBS, is het aantal gediplomeerden wel bekend. Voorbeelden hiervan zijn de theologische opleidingen, het cursorisch ondernemersonderwijs en de 2^e fase HBO-opleidingen. Voor sommige opleidingen die in stap 2 moeten worden meegenomen, geeft de *Referentieraming* zelfs prognoses van het aantal gediplomeerde schoolverlaters. Het betreft hier gegevens van de reguliere deeltijdopleidingen MAVO, HAVO, VBO, MBO en HBO. Voor deze opleidingen hoeven derhalve geen veronderstellingen over het diploma-bezit gemaakt te worden.

Vooropleiding en verandering kwalificatieprofiel

Van de meeste niet-reguliere opleidingen is de vooropleiding van de studenten onbekend, of kan deze slechts worden gebaseerd op gegevens van een aantal jaren terug. In een aantal gevallen kan gebruik worden gemaakt van gegevens op een hoger aggregatieniveau (bijvoorbeeld vooropleiding op HBO-niveau, waarbij er geen informatie bekend is over de opleidingsrichting). Er moeten dan veronderstellingen worden gemaakt over de spreiding van de vooropleidingen op het desbetreffende opleidingsniveau. Evenals bij de veronderstellingen die moeten worden gemaakt over het slaagpercentage, zijn de veronderstellingen die worden gemaakt over de vooropleiding meestal gebaseerd op verhoudingsgetallen e.d. zoals ze bijvoorbeeld bij verwante opleidingen in het reguliere onderwijs

worden aangetroffen. Dergelijke aannames kunnen vanzelfsprekend leiden tot vertekeningen, met name ook omdat waarschijnlijk veel niet-reguliere opleidingen in dezelfde richting liggen als de gevolgde initiële opleiding, of onvoldoende substantieel zijn om daadwerkelijk te spreken van een verandering van het kwalificatieprofiel (bijvoorbeeld een talencursus voor technisch opgeleiden). Daarom wordt in het algemeen een zeer conservatieve schatting gemaakt van de veranderingen die optreden in het kwalificatieprofiel. Dit betekent dat voor een aantal niet-reguliere opleidingen wordt verondersteld dat slechts bij een gering deel van de geslaagden het kwalificatieprofiel verandert. Voorbeelden zijn cursussen in het kader van het Erkend Schriftelijk Onderwijs of Buitenschools Mondeling Onderwijs (ESO/BMO), het Rijksopleidingeninstituut en het bestuursdienstonderwijs waarvan voor slechts 10% van de gediplomeerden wordt verondersteld dat het kwalificatieprofiel verandert. Bij een aantal niet-reguliere opleidingen (bijvoorbeeld de deeltijddopleidingen op VBO, MBO en HBO-niveau) wordt bij het bepalen van de mate waarin er sprake is van een verandering van het kwalificatieprofiel, ook gebruik gemaakt van de leeftijdsverdeling van de studenten. Er wordt verondersteld dat voor personen boven de 30 jaar de niet-reguliere opleidingen het kwalificatieprofiel van de betrokkenen niet meer verandert maar alleen een verbreding of verdieping geeft van de kennis en vaardigheden waarover men reeds beschikt.

De gegevens over defensie-opleidingen, de scholingsmaatregelen van de Arbeidsvoorzieningsorganisatie en een deel van de bewakings- en politie-opleidingen zijn kwalitatief het minst. Voor deze niet-reguliere opleidingen moet worden uitgegaan van gegevens die op een erg hoog aggregatieniveau liggen en bovendien slechts gebaseerd zijn op schattingen van sleutelpersonen.

Op basis van de gegevens die beschikbaar zijn over het niet-reguliere onderwijs en de daarbij gemaakte veronderstellingen resulteert het aantal personen dat een niveauverhogende danwel opleidingsrichting-veranderende niet-reguliere opleiding heeft gevolgd en hun vooropleiding. Dit resultaat wordt gebruikt om de in de eerste stap bepaalde uitstroom uit het reguliere voltijdonderwijs naar opleidingstype bij te stellen.

Tabel 2.1

Instroom van schoolverlaters uit het reguliere voltijd- en niet-reguliere onderwijs, 1990-1995, 1995-2000 en 1994

	Aantal % 1990-1995		Aantal % 1995-2000		Aantal % 1994	
Regulier voltijdonderwijs	1.081.500	100	1.060.200	100	206.200	100
Niet-regulier onderwijs	340.500	31	317.600	30	65.400	32

Bron: ROA (op basis van diverse databronnen, zie paragraaf 2.2)

Tabel 2.1 geeft een beeld van de verhouding tussen het aantal schoolverlaters uit het

reguliere voltijdonderwijs (stap 1) en de (bijgestelde) arbeidsmarktinstroom vanuit het niet-reguliere onderwijs (stap 2) in 1994 en in de perioden 1990-1995 en 1995-2000.

In de periode 1995-2000 zal naar verwachting, evenals in de periode 1990-1995, ongeveer 30 procent van de arbeidsmarktinstroom vanuit het reguliere voltijdonderwijs na hun reguliere voltijddopleiding nog een niveauverhogende of opleidingsrichting-veranderende niet-reguliere opleiding volgen⁴. In 1994 zijn dit in totaal ruim 65.000 personen, de arbeidsmarktinstroom van schoolverlaters uit het reguliere voltijdonderwijs betreft in dit jaar in totaal ruim 206.000 personen.

In het vervolg van dit werkdocument zullen de onderscheiden opleidingsniveau's worden aangeduid met een bij het opleidingsniveau behorend nummer of een verkorte naam. Tabel 2.2 geeft een overzicht van de onderscheiden opleidingsniveau's met het bijbehorende opleidingsniveau-nummer van de Standaard Onderwijsindeling van het CBS en de verkorte naam.

Uit de tabel blijkt dat bijvoorbeeld opleidingsniveau 4 gelijk is aan MBO/LLW, HAVO/VWO-niveau. In het vervolg zal vaak de verkorte naam worden gebruikt: MBO/LLW-niveau.

Tabel 2.2

Overzicht van de onderscheiden opleidingsniveau's met bijbehorend SOI-opleidingsniveau-nummer en verkorte naam

Opleidingsniveau	Opleidingsniveau	Verkorte naam
2	Basisonderwijs	Basisonderwijs
3	VBO, MAVO	VBO
4	MBO/LLW, HAVO/VWO	MBO/LLW
5	HBO	HBO
6	WO	WO
7	Post-WO	Post-WO
9	Overig onderwijs	Overig onderwijs

In tabel 2.3 wordt de niveauverhogende of richtingveranderende arbeidsmarktinstroom van schoolverlaters uit het niet-reguliere onderwijs weergegeven naar onderwijsniveau en vooropleiding voor de perioden 1990-1995, 1995-2000 en het jaar 1994. De toekomstige arbeidsmarktinstroom van schoolverlaters uit het niet-reguliere onderwijs neemt ten opzichte van de periode 1990-1995 met ongeveer 7% af van 340.500 tot 317.600 personen. Deze daling doet zich voor op MBO/LLW-, HBO- en WO-niveau. Daarentegen neemt de t o e k o m -

Tabel 2.3

Niveauverhogende of richtingveranderende arbeidsmarktinstroom van schoolverlaters uit het niet-reguliere

4. Strikt genomen hoeft het daarbij niet noodzakelijkerwijs om dezelfde personen te gaan, maar gaat het om het netto-effect.

Vooropleiding	Opleidingsniveau					Totaal
	3	4	5	6	7	
<i>1990-1995</i>						
2 Basisonderwijs	28.000	48.900	0	—	—	76.900
3 VBO, MAVO	3.400	139.200	1.100	100	—	143.900
4 MBO/LLW, HAVO/VWO	2.000*	73.300	25.600	1.800	—	102.700
5 HBO	—	—	3.000	7.700	—	10.700
6 WO	—	—	100**	0	1.800	1.900
9 Overig onderwijs	—	4.500	—	—	—	4.500
Totaal	33.400	265.900	29.800	9.600	1.800	340.500
<i>1995-2000</i>						
2 Basisonderwijs	29.500	43.300	0	—	—	72.800
3 VBO, MAVO	3.000	132.300	1.000	100	—	136.400
4 MBO/LLW, HAVO/VWO	1.800*	64.600	24.000	1.000	—	91.300
5 HBO	—	—	3.000	7.600	—	10.500
6 WO	—	—	100**	0	3.100	3.200
9 Overig onderwijs	—	3.400	—	—	—	3.400
Totaal	34.300	243.600	28.000	8.700	3.100	317.600
<i>1994</i>						
2 Basisonderwijs	5.700	9.200	0	—	—	14.900
3 VBO, MAVO	600	27.200	200	0	—	28.100
4 MBO/LLW, HAVO/VWO	400*	13.400	5.100	200	—	19.100
5 HBO	—	—	600	1.500	—	2.100
6 WO	—	—	0**	0	400	400
9 Overig onderwijs	—	700	—	—	—	700
Totaal	6.700	50.500	5.900	1.800	400	65.400

Bron: ROA (op basis van diverse databronnen, zie paragraaf 2.2)

* Enkele niet-reguliere opleidingen op opleidingsniveau 3 blijken leerlingen met een vooropleiding op niveau 4 te hebben. Het gaat hier om een aantal LLW-opleidingen die op opleidingsniveau 3 zijn geclassificeerd. Omdat alleen van alle LLW-opleidingen tezamen de verdeling over de vooropleidingen bekend is, kan bij de toerekening van de instroom in het leerlingwezen aan de gevolgde vooropleidingen, de instroom van een LLW-opleiding met opleidingsniveau 3 worden toegerekend aan een vooropleiding op niveau 4.

** Er blijkt dat een klein aantal opleidingen met opleidingsniveau 5 afgestudeerden heeft met vooropleidingen op niveau 6. Dit is het gevolg van het feit dat de vooropleidingen van HBO-deeltijdopleidingen worden bepaald op basis van de Onderwijsmatrix waarbij ook een klein percentage van de geslaagden op HBO-niveau als vooropleiding WO hebben.

stige arbeidsmarktinstroom van schoolverlaters uit het niet-reguliere onderwijs op VBO- en

Post-WO-niveau⁵ ten opzichte van de periode 1990-1995 licht toe.

Uit de tabel blijkt eveneens dat verreweg de meeste niveauverhogende of richtingveranderende niet-reguliere opleidingen worden gevolgd op MBO/LLW-niveau. In 1994 hebben ruim 50.000 personen een niveauverhogende of richtingveranderende niet-reguliere opleiding op dit niveau behaald. Dit is maar liefst bijna 80% van de totale arbeidsmarktinstream van schoolverlaters uit het niet-reguliere onderwijs in 1994. Op de arbeidsmarkt is het percentage werkenden met een MBO/LLW-achtergrond eveneens het grootst, maar daarbij gaat het slechts om een werkgelegenheidsaandeel van 44%. Na de opleidingen op MBO/LLW-niveau worden de meeste niveauverhogende of richtingveranderende niet-reguliere opleidingen gevolgd op achtereenvolgens VBO-, HBO-, WO- en Post-WO-niveau.

Bij de toerekening van de arbeidsmarktinstream uit het niet-reguliere onderwijs aan de gevolgde vooropleiding blijkt dat de instroom het meest wordt toegerekend aan vooropleidingen op VBO-niveau gevolgd door opleidingen op MBO/LLW-niveau en Basisonderwijs. Deze verdeling wordt grotendeels bepaald door de instroom uit het niet-reguliere onderwijs op MBO/LLW-niveau. Van de totale instroom uit het niet-reguliere onderwijs wordt in 1994 43% toegerekend aan een vooropleiding op VBO-niveau: 28.000. 29% wordt toegerekend aan een vooropleiding op MBO/LLW-niveau en 23% aan Basisonderwijs. De instroom uit het niet-reguliere onderwijs die wordt toegerekend aan vooropleidingen op HBO-niveau of hoger is klein. In het algemeen geldt dat de instroom grotendeels wordt toegerekend aan een vooropleiding die één niveau lager ligt dan het niveau van de gevolgde niet-reguliere opleiding.

Tabel 2.4 geeft een meer gedetailleerd overzicht van de verdeling van de arbeidsmarktinstream uit het niet-reguliere onderwijs naar onderwijsniveau en -richting in 1994. Van de totale instroom uit het niet-reguliere onderwijs blijkt ongeveer 28% een niveauverhogende of richtingveranderende opleiding in de techniek of wis- en natuurkunde te hebben gevolgd: 18.100. Na de technische opleidingen worden de meeste niet-reguliere opleidingen gevolgd in de economische, administratieve en commerciële richting, namelijk ongeveer 26%. Met 11% worden er eveneens relatief veel niveauverhogende of opleidingsrichtingveranderende (para)medische opleidingen gevolgd binnen het niet-reguliere onderwijs.

Als naar de verschillende opleidingsniveau's wordt gekeken, blijkt dat de verdeling over de opleidingsrichtingen per onderwijsniveau verschillen. Op VBO-niveau overheersen de algemene opleidingen (met name persoonlijke en maatschappelijke vorming (LLW) en de algemene en humaniora-opleidingen op VBO-niveau binnen het ESO en BMO) met een aandeel van 27%, gevolgd door de technische opleidingen met 24%, de economische,

Tabel 2.4

Niveauverhogende of richtingveranderende arbeidsmarktinstream van schoolverlaters uit het niet-regulier onderwijs naar onderwijsniveau en richting, 1994

---

5. De doorstroom van het WO naar het Post-WO heeft overigens geen effect op de instroomprognoses, omdat in het Informatiesysteem Onderwijs-Arbeidsmarkt van het ROA op het hoogste niveau alleen opleidingstypen op universitair niveau worden onderscheiden.

Opleidingsrichting	Opleidingsniveau			6/7	Totaal
	3	4	5		
<i>Aantallen</i>					
Algemeen/Lerarenopleidingen	1.800	1.400	1.300	200	4.700
Humaniora/Theologie	400	.	200	400	1.000
Agrarisch	300	1.800	.	.	2.100
Techniek, wis- en natuurkunde	1.600	16.100	300	100	18.100
Transport, communicatie en verkeer	200	1.300	.	—	1.500
(Para)medisch	.	6.200	1.100	—	7.300
Economisch, administratief en commercieel	1.100	13.800	1.600	300	16.900
Sociaal-cultureel	.	1.000	800	1.000	2.900
Persoonlijke verzorging	100	5.400	—	—	5.600
Kunst	100	.	200	100	400
Openbare orde en veiligheid	1.000	3.500	400	—	4.900
Overig onderwijs	.	.	.	—	.
Totaal	6.700	50.500	5.900	2.200	65.400
<i>Relatief</i>					
	%	%	%	%	%
Algemeen/Lerarenopleidingen	27	3	23	9	7
Humaniora/Theologie	6	0	3	20	2
Agrarisch	5	4	0	0	3
Techniek, wis- en natuurkunde	24	32	5	5	28
Transport, communicatie en verkeer	3	3	0	—	2
(Para)medisch	0	12	18	—	11
Economisch, administratief en commercieel	17	27	27	16	26
Sociaal-cultureel	1	2	1	47	5
Persoonlijke verzorging	2	11	—	—	9
Kunst	2	0	3	3	1
Openbare orde en veiligheid	14	7	7	—	8
Overig onderwijs	0	0	0	—	0
Totaal	100	100	100	100	100

Bron: ROA (op basis van diverse databronnen, zie paragraaf 2.2)

administratieve en commerciële opleidingen met 17% en de openbare orde en veiligheidsopleidingen met 14%.

Op MBO/LLW-niveau worden daarentegen de meeste niveauverhogende of richtingveranderende niet-reguliere opleidingen in de technische richting gevolgd: 32%. Daarna komen de economische, administratieve en commerciële richtingen met een aandeel van 27% en de (para)medische richtingen met 12%.

Op HBO-niveau worden de meeste niveauverhogende of richtingveranderende niet-reguliere opleidingen in de economische, administratieve en commerciële richting gevolgd. Het aandeel van deze richtingen in de totale instroom op HBO-niveau is 27%. De lerarenopleidingen volgen met een aandeel van 23% en de (para)medische richtingen met 18%.

Op (Post-)WO-niveau overheersen de sociaal-culturele richtingen die goed zijn voor 47% van de niet-reguliere opleidingen, gevolgd door humaniora-richtingen met 20% en economische, administratieve en commerciële richtingen met 16%.

3 Onderwijsrekeningen

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de analyse van het niet-reguliere onderwijs op basis van de *Onderwijsrekeningen 1995/'96*. Eerst wordt in paragraaf 3.2 nader ingegaan op de methoden die gehanteerd zijn om het reguliere voltijdonderwijs van het niet-reguliere onderwijs af te bakenen en het niveauverhogende en richtingveranderende karakter van de niet-reguliere opleidingen te bepalen. Vervolgens wordt in paragraaf 3.3 ingegaan op de omvang van de stromen in het onderwijs zoals deze in de *Onderwijsrekeningen 1995/'96* zijn bepaald en enkele kenmerken van deze stromen. Daarbij wordt in het bijzonder ook een beeld geschetst van de omvang van de opleidingsniveau-verhogende of opleidingsrichting-veranderende arbeidsmarktinstroom vanuit het niet-reguliere onderwijs op basis van de *Onderwijsrekeningen 1995/'96*⁶.

In de tabellen in dit hoofdstuk en de daarop volgende hoofdstukken worden de volgende tekens gebruikt:

- . er wordt niet voldaan aan de ondergrens voor publicatie (< 5.000).
- nihil.

3.2 Opbouw om te komen tot vergelijkbare gegevens

In de *Onderwijsrekeningen* zijn twee kernvariabelen opgenomen die betrekking hebben op de onderwijsachtergrond van de respondenten:

- de opleiding die men op dat moment volgt (de actuele opleiding);
- de gevolgde opleidingen.

Met de variabelen die betrekking hebben op de actuele opleiding worden verschillende kenmerken gemeten die behoren bij de opleiding of cursus die de respondenten op het moment van enquêteren volgt. Op basis van deze informatie wordt het aantal onderwijsvolgenden in het schooljaar 1995/'96 bepaald. In de *Onderwijsrekeningen* worden alleen de personen die een opleiding met een opleidingsduur van ten minste 6 maanden volgen, meegeteld.

Tabel 3.1 geeft een overzicht van de onderwijsvolgenden van 15 jaar en ouder in de *Onderwijsrekeningen* naar onderwijsniveau en hoogst behaalde vooropleiding. In het

---

6. In het vervolg van dit werkdocument zal kortweg van *Onderwijsrekeningen* worden gesproken.

schooljaar 1995/'96 volgden in totaal 4,2 miljoen personen een opleiding met een duur van minstens 6 maanden (CBS, 1996). Van deze 4,2 miljoen onderwijsvolgenden waren er bijna 2,2 miljoen 15 jaar of ouder. Bijna de helft van deze onderwijsvolgenden volgde een opleiding op MBO/LLW-niveau: 970.000. Daarna werden er de meeste opleidingen op VBO-niveau gevolgd, namelijk 575.000. De hoogst behaalde vooropleidingen van de onderwijsvolgenden liggen, zoals verwacht kan worden, voor het merendeel één opleidingsniveau lager dan het opleidingsniveau van de actuele opleiding.

Tabel 3.1

Onderwijsvolgenden 15 jaar en ouder in de *Onderwijsrekeningen* naar opleidingsniveau en hoogst behaalde vooropleiding, 1995/'96

Niveau vooropleiding	Niveau actuele opleiding				Totaal
	3	4	5	6/7	
2 Basisonderwijs	313.000	26.000	—	—	339.000
3 VBO, MAVO	87.000	553.000	6.000	.	647.000
4 MBO/LLW, HAVO/VWO	119.000	332.000	284.000	56.000	791.000
5 HBO	42.000	48.000	73.000	138.000	301.000
6/7 (Post-)WO	14.000	11.000	15.000	65.000	96.000
Totaal	575.000	970.000	378.000	259.000	2.182.000

Bron: OR/ROA

Van de actuele opleiding, de opleiding die men op het moment van enquêteren volgt, is echter niet bekend of men deze opleiding met succes zal afronden. Eveneens is niet bekend of er sprake zal zijn van een verandering van het kwalificatieprofiel, met andere woorden: de mate waarin het behalen van de actuele opleiding de hoogst behaalde opleiding verandert. Er zouden dus veronderstellingen moeten worden gemaakt over het slaagpercentage en de mate waarin het kwalificatieprofiel zal veranderen, veronderstellingen die, zoals in hoofdstuk 2 werd aangegeven, ook in de huidige methodiek van de arbeidsmarktinstroomprognoses worden gemaakt. De gegevens over de actuele opleiding van de respondenten geven derhalve niet de benodigde gegevens om het niveauverhogende of opleidingsrichting-veranderende karakter van de niet-reguliere opleiding te bepalen.

De gegevens met betrekking tot de gevolgde opleidingen die aan de EBB worden ontleend bieden duidelijk meer mogelijkheden. Aan de respondenten wordt gevraagd welke opleidingen met een opleidingsduur van meer dan 6 maanden zij na het basisonderwijs hebben gevolgd. En van deze opleidingen (maximaal 6) wordt onder andere eveneens gevraagd:

- wanneer men met de opleiding is begonnen;
- wanneer men de opleiding heeft beëindigd;
- de duur van de opleiding;
- of men de opleiding in deeltijd of voltijd heeft gevolgd;
- of men de opleiding met diploma heeft afgerond;
- de naam van de (soort) opleiding.

Op basis van de naam van de opleiding wordt zowel de SOI-5-digit code als het identificatienummer bepaald die bij de opleiding behoren. De SOI-5-digit code is een 5 cijferige opleidingscode, waarbij soortgelijke opleidingen dezelfde code krijgen. Daarnaast krijgt iedere opleiding een uniek identificatienummer. Op basis van de SOI-5-digit code en het identificatienummer kan iedere opleiding op het laagst mogelijke aggregatieniveau worden gecodeerd. Het verder verbijzonderen van de SOI-5-digit indeling op basis van de identificatienummers heeft het grote voordeel dat de leerlingwezenopleidingen onderscheiden kunnen worden van de verwante reguliere MBO-opleidingen.

Naast de informatie over de gevolgde opleidingen wordt gebruik gemaakt van de gegevens over de hoogst behaalde opleiding van de respondenten. Deze hoogst behaalde opleiding wordt bepaald op basis van de gevolgde opleidingen van de respondenten. De informatie die idealiter beschikbaar zou moeten zijn over de gevolgde niet-reguliere opleiding is op basis van bovenstaande aspecten van de gevolgde opleidingen te bepalen⁷:

- het opleidingstype waartoe de opleiding gerekend kan worden: SOI-5-digit code en identificatienummer;
- het behalen van het diploma;
- de vooropleiding;
- of er sprake is van een verandering van het kwalificatieprofiel: vergelijking (hoogst behaalde) vooropleiding en de gevolgde opleiding.

Van de gevolgde opleiding is echter niet bekend of deze opleiding een reguliere voltijd- of een niet-reguliere opleiding is. In de *Onderwijsrekeningen* dient het reguliere voltijdonderwijs van het niet-reguliere onderwijs te worden afgebakend. Allereerst zijn hiervoor de leerlingwezenopleidingen op basis van het identificatienummer geselecteerd. Het overige niet-reguliere onderwijs is vervolgens afgebakend van het reguliere voltijdonderwijs op basis van een geamendeerd afleidingsschema van het CBS. Een opleiding op het desbetreffende opleidingsniveau is getypeerd als een reguliere voltijdopleiding als de gediplomeerden aan de voorwaarden voldoen die in tabel 3.2 worden gegeven. Indien dat niet het geval is, wordt een opleiding als niet-reguliere opleiding gedefinieerd.

Op één punt wordt echter van de door het CBS gehanteerde afbakening afgeweken. Een opleiding op WO-niveau wordt door het CBS als een voltijdopleiding beschouwd, als de leeftijd van de student tussen de 22 en 65 jaar ligt en de opleidingsduur van de studie 4 jaar of meer is. Ons inziens, heeft dit als nadeel dat bijvoorbeeld de geslaagden van de Open Universiteit en de NIVRA-opleidingen ten onrechte tot de gediplomeerden van het reguliere voltijdonderwijs worden gerekend. Voor dit onderzoek wordt een WO-opleiding daarom dan ook als voltijdopleiding gedefinieerd als de leeftijd van de student tussen de 22 en 31 jaar ligt en de opleidingsduur 4 jaar of meer is. Door de leeftijdscategorie te beperken tot de afgestudeerden van 22 tot 31 jaar behoren 3.000 geslaagde voltijders

---

7. De gegevens die voor dit onderzoek worden gebruikt zijn in feite afkomstig uit de EBB. Omdat door ons gebruik is gemaakt van het bestand van de *Onderwijsrekeningen* zal toch steeds bij de bronverwijzing van *Onderwijsrekeningen* worden gesproken in plaats van *EBB*.

volgens de CBS-afbakening in dit onderzoek tot het niet-reguliere onderwijs.

Tabel 3.2

Voorwaarden waaraan moet worden voldaan om een opleiding als reguliere voltijdopleiding te definiëren (leeftijd en opleidingsduur).

Opleidingsniveau	Richtlijn regulier voltijdonderwijs
MAVO	≤ 19 jaar
VBO	≤ 20 jaar
HAVO	≤ 19 jaar
VWO	≤ 20 jaar
MBO	< 24 jaar en opleidingsduur ≥ 3 jaar
HBO	≥ 21 en < 30 jaar en opleidingsduur ≥ 3 jaar
WO	≥ 22 en ≤ 30 jaar en opleidingsduur ≥ 4 jaar

Op deze wijze resulteren de gevolgde niet-reguliere opleidingen. Vervolgens worden de niet-reguliere opleidingen die men met goed gevolg heeft voltooid geselecteerd. Op basis van het jaar waarin men de opleiding heeft voltooid, wordt het aantal gediplomeerden van de niet-reguliere opleidingen in het desbetreffende jaar bepaald. Als uitgangspunt voor de analyse is gekozen voor het aantal gediplomeerden van het niet-reguliere onderwijs in het jaar 1994. Dit is het meest recente kalenderjaar waarvoor voor alle geënqueteerden gegevens over het volledige jaar beschikbaar zijn.

Er zijn twee voordelen om dit jaar als uitgangspunt te nemen. Ten eerste geeft dit een zo actueel mogelijk inzicht in de invloed van het niet-reguliere onderwijs op het kwalificatieprofiel. Ten tweede kan de vooropleiding op een relatief eenvoudige wijze en met meer zekerheid worden bepaald. De hoogst behaalde opleiding zou alleen nog beïnvloed kunnen zijn door opleidingen die in 1995 of in 1996 zijn voltooid. Als dit het geval is en de hoogst behaalde opleiding heeft een hoger opleidingsniveau of een andere opleidingsrichting dan de in 1994 behaalde niet-reguliere opleiding, kan niet meer met zekerheid worden gezegd of de in 1994 voltooide niet-reguliere opleiding het kwalificatieprofiel dat de persoon toen had, heeft veranderd.

Van de in 1994 voltooide niet-reguliere opleidingen wordt vervolgens bepaald of deze niveauverhogend of opleidingsrichting-veranderend zijn. Daarbij kan zich een zevental mogelijkheden voordoen:

- A. Het niveau van de hoogst behaalde opleiding is hoger dan het niveau van de in 1994 behaalde niet-reguliere opleiding.
  - 1. hoogst behaalde niveau wordt bepaald door een opleiding behaald in 1995 of 1996.
  - 2. hoogst behaalde niveau is vóór 1994 behaald; de in 1994 behaalde niet-reguliere opleiding is niet niveauverhogend geweest.
- B. Het niveau van de hoogst behaalde opleiding is gelijk aan het niveau van de in 1994

behaalde niet-reguliere opleiding

- B1. De hoogst behaalde opleiding en de in 1994 behaalde niet-reguliere opleiding hebben *dezelfde* SOI-5-digit code.
3. hoogst behaalde niveau is vóór 1994 behaald; de in 1994 behaalde niet-reguliere opleiding leidt niet tot een kwalificatieverandering.
4. hoogst behaalde niveau wordt bepaald door een opleiding behaald in 1995 of 1996.
5. hoogst behaalde niveau is in 1994 behaald; de in 1994 behaalde niet-reguliere opleiding is de hoogst behaalde opleiding.
- B2. De hoogst behaalde opleiding en de in 1994 behaalde niet-reguliere opleiding hebben niet dezelfde SOI-code, maar wel hetzelfde opleidingsniveau (*andere opleidingsrichting*)
6. hoogst behaalde richting wordt bepaald door een opleiding behaald in 1995 of 1996.
7. hoogst behaalde opleidingsrichting is vóór 1994 behaald; de in 1994 behaalde niet-reguliere opleiding is door het CBS niet als kwalificatieveranderend beschouwd.

Bij de mogelijkheden 1, 4, 5 en 6 (hoogst behaalde opleiding is bepaald door de behaalde niet-reguliere opleiding in 1994 of door een opleiding die voltooid is in 1995 of 1996) is vervolgens bepaald wat de vooropleiding is. Daarvoor zijn per respondent de gevolgde opleidingen in oplopende volgorde van het jaar van het behalen van het diploma gesorteerd. Uitgaande van het jaar 1994 wordt gekeken naar de opleiding die vóór deze opleiding is voltooid. Als deze opleiding een lager opleidingsniveau heeft dan de in 1994 behaalde niet-reguliere opleiding dan wordt deze opleiding de vooropleiding. Deze veronderstelling kan een onderschatting inhouden van het richtingveranderende karakter van de niet-reguliere opleidingen omdat er geen rekening wordt gehouden met richtingveranderende opleidingen.

Bij de mogelijkheden 2, 3 en 7 is de hoogst behaalde opleiding bepaald door een opleiding die vóór 1994 is behaald. De in 1994 behaalde niet-reguliere opleiding is niet niveauverhogend of richtingveranderend geweest.

3.3 Niet-regulier onderwijs naar onderwijsniveau, -richting en vooropleiding

Op basis van de in tabel 3.2 aangegeven criteria is het reguliere voltijdonderwijs van het niet-reguliere onderwijs (LLW en overig niet-regulier onderwijs) afgebakend. Tabel 3.3 geeft een overzicht van het aantal gediplomeerden van het regulier voltijd- en het niet-regulier onderwijs op basis van deze afbakening. Uit de tabel blijkt dat in 1994 in totaal ruim 500.000 personen een opleiding met goed gevolg voltooid hebben. Hiervan hebben ruim 280.000 personen een reguliere voltijddopleiding voltooid, terwijl ruim 240.000 personen een niet-reguliere opleiding hebben voltooid. Deze cijfers laten zien dat het niet-reguliere onderwijs qua aantal geslaagden niet veel onderdoet voor het reguliere voltijdonderwijs.

Als naar de verschillende opleidingsniveau's wordt gekeken blijkt echter dat er op de meeste opleidingsniveau's duidelijk minder niet-reguliere opleidingen worden voltooid dan

reguliere voltijdopleidingen. Met name de algemene opleidingen, MAVO, HAVO en VWO, worden veel minder vaak niet-regulier dan in voltijd gevolgd. De grote uitzondering zijn de opleidingen op MBO/LLW-niveau. Er blijken ongeveer drie keer zoveel niet-reguliere opleidingen op dit niveau te zijn voltooid dan reguliere voltijdopleidingen. In 1994 zijn er in totaal 23.000 personen die een diploma behaalden van een LLW-opleiding. Hiervan behaalt bijna iedereen, namelijk 22.000 personen, een diploma van een LLW-opleiding die getypeerd is op opleidingsniveau 4. Het resterende deel van de gediplomeerden heeft een LLW-opleiding behaald die op opleidingsniveau 3 is ingedeeld (voorbeelden zijn de primaire leerlingwezenopleidingen op horeca-gebied (o.a. leerling kok, gastvrouw/gastheer), dakdekker en consumptieve technieken (o.a. leerling slager, leerling verkoopmedewerk(st)er, assistent chocolatier, werknemer (pluimvee-) vleesverwerkende industrie).

Tabel 3.3

Aantal gediplomeerden regulier voltijd- en niet-regulier onderwijs naar onderwijsniveau, 1994

Opleidingsniveau	Regulier voltijd	Niet-regulier	Totaal
3 VBO, MAVO	95.000	35.000	130.000
MAVO	52.000	.	56.000
VBO	43.000	32.000	75.000
4 MBO/LLW, HAVO/VWO	124.000	162.000	286.000
HAVO/VWO	74.000	11.000	85.000
MBO	49.000	129.000	179.000
LLW	n.v.t.	22.000	22.000
5 HBO	43.000	35.000	78.000
6 WO	20.000	10.000	29.000
Totaal (incl. Post-WO)	281.000	243.000	524.000

Bron: OR/ROA

In tabel 3.4 wordt een overzicht gegeven van de ontwikkelingen in de tijd. De tabel geeft een beeld van het aantal gediplomeerden van het regulier voltijd- en het niet-regulier onderwijs in de jaren 1990 tot en met 1995, verbijzonderd naar onderwijsniveau. Het aantal gediplomeerden van de reguliere voltijdopleidingen blijkt in de periode 1990-1995 gestaag af te nemen van 325.000 tot 273.000 gediplomeerden. Als naar de onderscheiden opleidingsniveau's wordt gekeken blijkt dat deze afname zich vooral voordoet bij de opleidingen op MBO/LLW-niveau of lager, hoewel er de laatste jaren ook sprake is van een dalend aantal geslaagden op HBO-niveau.

Het aantal gediplomeerden van de niet-reguliere opleidingen laat in de periode 1990-1995 een wisselend beeld zien. Evenals het aantal gediplomeerden van de reguliere voltijdopleidingen blijkt het aantal gediplomeerden van de niet-reguliere opleidingen de laatste jaren

af te nemen van 249.000 in 1993 tot 227.000 gediplomeerden in 1995. Met name het aantal gediplomeerden van de niet-reguliere opleidingen op VBO/MAVO- en MBO-niveau neemt de laatste jaren af. Daarentegen neemt het aantal gediplomeerden van de niet-reguliere opleidingen op (Post-)WO-niveau toe. Het aandeel van de gediplomeerden van het LLW in het totaal aantal gediplomeerden van het niet-reguliere onderwijs op MBO/LLW-niveau schommelt rond de 12%.

Tabel 3.4

Aantal gediplomeerden regulier voltijd- en niet-regulier onderwijs naar onderwijsniveau, 1990-1995

	Opleidingsniveau*							Totaal
	3 MAVO	3 VBO	4 HAVO VWO	4 MBO	4 LLW	5 HBO	6/7 (Post-) WO	
<i>Regulier voltijdonderwijs</i>								
1990	61.000	61.000	82.000	66.000	n.v.t.	37.000	19.000	325.000
1991	62.000	52.000	78.000	62.000	n.v.t.	38.000	17.000	310.000
1992	55.000	47.000	77.000	51.000	n.v.t.	39.000	23.000	292.000
1993	55.000	49.000	68.000	54.000	n.v.t.	44.000	18.000	287.000
1994	52.000	43.000	74.000	49.000	n.v.t.	43.000	20.000	281.000
1995	50.000	52.000	67.000	47.000	n.v.t.	40.000	18.000	273.000
<i>Niet-regulier onderwijs</i>								
1990	31.000		11.000	140.000	17.000	35.000	10.000	243.000
1991	32.000		11.000	143.000	19.000	40.000	9.000	253.000
1992	29.000		10.000	136.000	21.000	38.000	8.000	242.000
1993	36.000		7.000	138.000	19.000	41.000	8.000	249.000
1994	35.000		11.000	129.000	22.000	35.000	11.000	243.000
1995	27.000		7.000	124.000	17.000	37.000	14.000	227.000

Bron: OR/ROA

* Bij het niet-reguliere onderwijs worden de geslaagden MAVO en VBO samengevoegd omdat het jaarlijks aantal geslaagden van het deeltijds MAVO kleiner is dan 5.000.

Tabel 3.5

Aantal gediplomeerden uit het niet-regulier onderwijs naar onderwijsniveau en vooropleiding, 1994*

Vooropleiding	Opleidingsniveau				Totaal
	3	4	5	6/7	
2 Basisonderwijs	5.000	8.000	.	—	13.000
3 VBO, MAVO	11.000	48.000	.	.	61.000
w.v. zelfde soi	.				
niet richtingveranderend	.				

	richtingveranderend		5.000			
4	MBO/LLW, HAVO/VWO	16.000	91.000	13.000	.	123.000
w.v.	zelfde soi		22.000			
	niet richtingveranderend		31.000			
	richtingveranderend		38.000			
5	HBO	2.000	12.000	16.000	5.000	35.000
w.v.	zelfde soi			.		
	niet richtingveranderend			6.000		
	richtingveranderend			5.000		
6	WO	.	.	5.000	.	10.000
w.v.	zelfde soi				.	
	niet richtingveranderend				.	
	richtingveranderend				.	
Totaal (incl. Post-WO)		35.000	162.000	35.000	10.000	243.000

Bron: OR/ROA

* Vetgedrukte aantallen zijn niveauverhogend danwel richtingveranderend.

Tabel 3.5 geeft het aantal gediplomeerden van het niet-reguliere onderwijs in 1994, verbijzonderd naar onderwijsniveau van de behaalde niet-reguliere opleiding en de hoogst voltooide vooropleiding. De hoogst voltooide vooropleidingen zijn bepaald op basis van de methodiek die in paragraaf 3.2 is beschreven. Wanneer de in 1994 behaalde niet-reguliere opleiding op een hoger niveau ligt dan de vooropleiding is er sprake van een niveauverhogende niet-reguliere opleiding. Wanneer de niet-reguliere opleiding hetzelfde opleidingsniveau heeft als de vooropleiding worden drie mogelijkheden onderscheiden:

- *zelfde SOI*: de behaalde niet-reguliere opleiding heeft dezelfde SOI-code als de hoogst behaalde vooropleiding. De niet-reguliere opleiding is niet niveauverhogend of richtingveranderend.
- *niet richtingveranderend*: de behaalde niet-reguliere opleiding heeft een andere opleidingsrichting dan de hoogst behaalde vooropleiding, maar deze richtingverandering wordt niet relevant geacht voor het beroep dat men uitoefent. De niet-reguliere opleiding is niet niveauverhogend of richtingveranderend.
- *richtingveranderend*: de behaalde niet-reguliere opleiding heeft een andere opleidingsrichting dan de hoogst behaalde vooropleiding. De niet-reguliere opleiding is derhalve richtingveranderend.

Uit de tabel blijkt dat in 1994 van het totaal aantal gediplomeerden van het niet-reguliere onderwijs ongeveer de helft een vooropleiding op MBO/LLW-niveau heeft. Als naar het opleidingsniveau van de gevolgde niet-reguliere opleidingen wordt gekeken valt op dat bij de opleidingen op VBO-niveau iets meer dan de helft van de gediplomeerden een vooropleiding op MBO/LLW-niveau of hoger heeft. Het gaat hier om het volgen van cursussen (bijvoorbeeld cursussen vreemde talen) die ook open staan voor lager opgeleiden. Van degenen met een opleiding op VBO-niveau volgt meer dan de helft geen richtingveranderende niet-reguliere opleiding. Al met al is van de in totaal 35.000 personen die in 1994 een niet-reguliere opleiding op VBO-niveau hebben voltooid bij 10.000 personen sprake

van een niveauverhogende of richtingveranderende opleiding, dat is 29% van het totaal aantal gediplomeerden met een niet-reguliere opleiding op VBO-niveau.

In het algemeen geldt dat met het toenemen van het opleidingsniveau van de niet-reguliere opleidingen ook het percentage dat niveauverhogend of richtingveranderend is toeneemt.

Bij 95.000 van de 162.000 gediplomeerden van de niet-reguliere opleidingen op MBO/LLW-niveau is de opleiding niveauverhogend of richtingveranderend (59%). Bij 56.000 gediplomeerden is er sprake van een verhoging van het opleidingsniveau, terwijl bij 38.000 personen de niet-reguliere opleiding richtingveranderend is.

Voor de niet-reguliere opleidingen op HBO-niveau geldt dat 56% niveauverhogend of richtingveranderend van karakter is. Van de 16.000 gediplomeerden waarvoor de vooropleiding eveneens op HBO-niveau ligt, is voor 5.000 personen de niet-reguliere opleiding richtingveranderend.

De niet-reguliere opleidingen op WO- en Post-WO-niveau zijn in het merendeel niveauverhogend of richtingveranderend. Van de in 1994 behaalde niet-reguliere opleidingen op WO-niveau is dit 89%, terwijl dit voor de niet-reguliere Post-WO-opleidingen zelfs 92% is⁸.

In tabel 3.6 wordt per opleidingsniveau een overzicht gegeven van de niet-reguliere opleidingen die niveauverhogend of richtingveranderend zijn. In totaal zijn 134.000 niet-reguliere opleidingen die in 1994 met goed gevolg zijn afgerond niveauverhogend of richtingveranderend van karakter. Dit is 55% van alle in 1994 voltwoide niet-reguliere opleidingen. Van alle niveauverhogende of richtingveranderende niet-reguliere opleidingen worden er 95.000 op MBO/LLW-niveau voltooid, 20.000 op HBO-niveau en circa 10.000 op VBO- en WO-niveau.

Tabel 3.6

Aantal niveauverhogende en richtingveranderende gediplomeerden uit het niet-regulier onderwijs naar onderwijsniveau en vooropleiding, 1994

Vooropleiding	Opleidingsniveau					Totaal
	3	4	5	6	7	
2 Basisonderwijs	5.000	8.000	.	—	—	13.000
3 VBO, MAVO	5.000	48.000	.	.	—	55.000
4 MBO/LLW, HAVO/VWO		38.000	13.000	.	—	53.000
5 HBO			5.000	5.000	—	11.000
6 WO				.	.	.

8. Voor het overgrote deel ligt de vooropleiding bij de niet-reguliere opleidingen op (Post-) WO-niveau reeds op universitair niveau. Daar in het Informatiesysteem Onderwijs-Arbeidsmarkt geen onderscheid tussen het WO- en het Post-WO-niveau wordt gemaakt, heeft deze niveauverhoging geen invloed op de arbeidsmarktprognoses.

Totaal	10.000	95.000	20.000	9.000	.	134.000
--------	--------	--------	--------	-------	---	---------

Bron: OR/ROA

Als het leerlingwezen afzonderlijk wordt bekeken, blijkt dat voor 71% van de gediplomeerden deze niet-reguliere opleiding niveauverhogend of richtingveranderend van aard is. Dit komt overeen met circa 16.000 gediplomeerden. Voor 6.000 gediplomeerden is de in 1994 behaalde LLW-opleiding niet niveauverhogend of richtingveranderend geweest. Het gaat hier vooral om gediplomeerden van de secundaire LLW-opleidingen die al een vooropleiding op MBO/LLW-niveau hadden.

In tabel 3.7 worden degenen die in 1994 een diploma behaalde van een niet-reguliere opleiding verbijzonderd naar opleidingsniveau en leeftijdsklasse. Zoals in hoofdstuk 2 reeds aangegeven is, wordt bij de huidige methodiek van de arbeidsmarktinstroomprognose bij het niet-reguliere onderwijs vaak verondersteld dat alleen voor personen van 30 jaar of jonger de niet-reguliere opleidingen een niveauverhogend of richtingveranderend karakter heeft.

De tabel laat zien dat het merendeel van de geslaagden van het niet-reguliere onderwijs 30 jaar of jonger is. Daarnaast zijn er 64.000 geslaagden in de leeftijd van 31-40 jaar en 38.000 geslaagden ouder dan 40 jaar. Met het toenemen van de leeftijd van de geslaagden blijkt inderdaad dat het aandeel van de geslaagden waarvoor de niet-reguliere opleiding niveauverhogend of richtingveranderend is, afneemt. Voor de gediplomeerden die 20 jaar of jonger zijn is de niet-reguliere opleiding in 84% niveauverhogend of richtingveranderend. Echter, bij 31 tot 40 jarigen is er toch nog bij 50% van de geslaagden sprake van een niveauverhogende of richtingveranderende niet-reguliere opleiding. Bij de gediplomeerden van 40 jaar of ouder is dit gelijk aan 46%. Vooral bij de gediplomeerden op hoger en middelbaar niveau blijkt er ook bij degenen die ouder zijn dan 30 nog vaak sprake te zijn van een niveauverhogende of richtingveranderende niet-reguliere opleiding.

Tabel 3.8 geeft een samenvattend beeld van het aantal gediplomeerden van 30 jaar of jonger dat in 1994 een niveauverhogende of opleidingsrichting-veranderende niet-reguliere opleiding heeft gevolgd en hun aandeel in het totaal aantal niveauverhogende of richting-

Tabel 3.7

Aantal (niveauverhogende en richtingveranderende) gediplomeerden uit het niet-regulier onderwijs naar onderwijsniveau, vooropleiding en leeftijdsklasse, 1994*

Vooropleiding	Leeftijd in jaren				Totaal
	≤ 20 jaar	21-30 jaar	31-40 jaar	>40 jaar	

3 VBO, MAVO

2 Basisonderwijs	—	.	.	.	5.000
3 VBO, MAVO	.	6.000	.	.	11.000
zelfde soi	.	.	.	.	.
niet richtingveranderend	—	.	.	.	.

richtingveranderend	.	.	.	.	5.000
4 MBO/LLW, HAVO/VWO	—	8.000	5.000	.	16.000
5 HBO	—	.	1.000	.	.
6 WO	—	—	.	.	.
7 Post WO	—	—	.	—	.
Totaal	.	17.000	10.000	8.000	35.000
niveauperhogend/richtingveranderend	6.000	.	.	10.000	
percentage niveauperhogend/richtingveranderend	29%	34%	27%	20%	29%

4 MBO/LLW, HAVO/VWO

2 Basisonderwijs	.	.	.	.	8.000
3 VBO, MAVO	19.000	17.000	7.000	5.000	48.000
4 MBO/LLW, HAVO/VWO	8.000	48.000	22.000	13.000	91.000
zelfde soi	.	13.000	5.000	.	22.000
niet richtingveranderend	.	14.000	8.000	6.000	31.000
richtingveranderend	.	21.000	9.000	5.000	38.000
5 HBO	.	.	5.000	.	12.000
6 WO	—	.	.	.	.
7 Post WO	—	—	—	—	—
Totaal	31.000	73.000	37.000	21.000	162.000
niveauperhogend/richtingveranderend	25.000	40.000	18.000	11.000	95.000
percentage niveauperhogend/richtingveranderend	82%	55%	48%	54%	59%

5 HBO

2 Basisonderwijs	—	—	—	.	.
3 VBO, MAVO	.	.	.	—	.
4 MBO/LLW, HAVO/VWO	.	6.000	.	.	13.000
5 HBO	—	.	7.000	5.000	16.000
zelfde soi	—	.	.	.	5.000
niet richtingveranderend	—	.	.	.	6.000
richtingveranderend	—	.	.	.	5.000
6 WO	—	.	.	.	5.000
7 Post WO	—	—	.	—	.
Totaal	.	12.000	14.000	7.000	35.000
niveauperhogend/richtingveranderend	.	8.000	7.000	.	20.000
percentage niveauperhogend/richtingveranderend	100%	67%	51%	43%	56%

Tabel 3.7 (vervolg)

Aantal (niveauperhogende en richtingveranderende) gediplomeerden uit het niet-regulier onderwijs naar onderwijsniveau, vooropleiding en leeftijdsklasse, 1994

Vooropleiding	Leeftijd in jaren				Totaal
	≤ 20 jaar	21-30 jaar	31-40 jaar	>40 jaar	

6 WO

2 Basisonderwijs	—	—	—	—	—
3 VBO, MAVO	—	.	—	—	.
4 MBO/LLW, HAVO/VWO	—	.	.	.	.
5 HBO	—	.	.	.	5.000

6 WO	—	.	.	.	.
zelfde soi	—	—	.	—	.
niet richtingveranderend	—	.	.	.	.
richtingveranderend	—	.	.	.	.
7 Post WO	—	—	—	—	—
Totaal	—	5.000	.	.	10.000
niveauverhogend/richtingveranderend	—	6.000	.	.	9.000
percentage niveauverhogend/richtingveranderend	—	95%	93%	85%	90%

Totaal (incl. Post-WO)

2 Basisonderwijs	.	5.000	.	.	13.000
3 VBO, MAVO	20.000	23.000	10.000	8.000	61.000
zelfde soi	.	.	.	.	.
niet richtingveranderend	—	.	.	.	.
niveauverhogend/richtingveranderend	20.000	20.000	9.000	6.000	55.000
4 MBO/LLW, HAVO/VWO	9.000	63.000	33.000	18.000	123.000
zelfde soi	.	13.000	5.000	.	22.000
niet richtingveranderend	.	22.000	13.000	9.000	47.000
niveauverhogend/richtingveranderend	.	28.000	14.000	7.000	53.000
5 HBO	.	12.000	15.000	8.000	35.000
zelfde soi	—	.	.	.	5.000
niet richtingveranderend	.	7.000	9.000	.	20.000
niveauverhogend/richtingveranderend	—	5.000	.	.	11.000
6 WO	—	.	.	.	9.000
zelfde soi	—	—	.	—	.
niet richtingveranderend	—	.	.	.	8.000
niveauverhogend/richtingveranderend	—	.	.	.	.
7 Post WO	—	.	.	.	.
zelfde soi	—	—	—	—	—
niet richtingveranderend	—	—	—	.	.
niveauverhogend/richtingveranderend	—	.	.	—	.
Totaal	32.000	108.000	64.000	38.000	243.000
niveauverhogend/richtingveranderend	27.000	60.000	32.000	17.000	134.000
percentage niveauverhogend/richtingveranderend	84%	56%	50%	46%	55%

Bron: OR/ROA

* Vetgedrukte aantallen zijn niveauverhogend danwel richtingveranderend.

veranderende niet-reguliere opleidingen, verbijzonderd naar opleidingsniveau en vooropleiding.

Uit de tabel blijkt dat 65% van de personen die een niveauverhogende of richtingveranderende niet-reguliere opleiding hebben afgerond 30 jaar of jonger zijn. Dit aandeel schommelt tussen de 48% voor de niet-reguliere opleidingen op HBO-niveau en de 69% voor de niet-reguliere MBO/LLW-opleidingen. Van de in totaal 87.000 personen van 30 jaar of jonger die een niveauverhogende of richtingveranderende niet-reguliere opleiding hebben afgerond heeft maar liefst ruim driekwart een opleiding op MBO/LLW-niveau voltooid.

Tabel 3.8

Aantal en percentage niveauverhogende en richtingveranderende gediplomeerden van 30 jaar of jonger uit het niet-regulier onderwijs naar onderwijsniveau en vooropleiding, 1994

Vooropleiding	Opleidingsniveau				Totaal
	3	4	5	6	
<i>Aantal</i>					
2 Basisonderwijs	.	5.000	—	—	9.000
3 VBO, MAVO	.	36.000	.	.	40.000
4 MBO/LLW, HAVO/VWO		24.000	7.000	.	32.000
5 HBO			.	.	5.000
6 WO				.	.
Totaal (WO incl. Post-WO)	6.000	66.000	9.000	6.000	87.000
<i>Als percentage van totaal aantal niveauverhogende of richtingveranderende opleidingen</i>					
	%	%	%	%	%
2 Basisonderwijs	66	65	—	—	65
3 VBO, MAVO	50	75	71	—	72
4 MBO/LLW, HAVO/VWO		64	54	47	61
5 HBO			30	58	44
6 WO				68	54
Totaal (WO incl. Post-WO)	57	69	48	58	65

Bron: OR/ROA

In tabel 3.9 wordt een overzicht gegeven van de verdeling van de gediplomeerden van de niet-reguliere opleidingen over een aantal opleidingsrichtingen binnen de onderscheiden opleidingsniveau's.

Binnen de opleidingsniveau's VBO, MBO/LLW en HBO worden de meeste niet-reguliere opleidingen in de economische, administratieve en commerciële richting afgerond. Op VBO- en MBO/LLW-niveau komen ook de technische opleidingen vaak voor. Op HBO-niveau is daarentegen het aantal gediplomeerden van de de lerarenopleidingen, de s o c i a a l - c u l t u r e l e

Tabel 3.9

Aantal gediplomeerden uit het niet-regulier onderwijs naar onderwijsniveau en -richting, 1994

Opleidingsrichting	Opleidingsniveau				Totaal
	3	4	5	6/7	
<i>Aantallen</i>					
Algemeen/Lerarenopleidingen	.	12.000	5.000	.	22.000
Humaniora/Theologie	—	—	.	.	.000
Agrarisch	.	7.000	.	.	9.000
Techniek, wis- en natuurkunde	6.000	39.000	.	.	47.000
Transport, communicatie en verkeer	.	.	.	—	8.000
(Para)medisch	.	12.000	5.000	.	20.000

Economisch, administratief en commercieel	11.000	61.000	16.000	.	91.000
Sociaal-cultureel	.	.	5.000	.	14.000
Persoonlijke verzorging	.	17.000	.	—	20.000
Kunst	.	.	.	.	.
Openbare orde en veiligheid	.	.	—	—	7.000
Overig onderwijs	—	.	—	—	.
Totaal	35.000	162.000	35.000	11.000	243.000
<i>Relatief</i>	%	%	%	%	%
Algemeen/Lerarenopleidingen	10	7	15	10	9
Humaniora/Theologie	—	—	0	11	1
Agrarisch	4	4	2	2	4
Techniek, wis- en natuurkunde	17	24	3	8	19
Transport, communicatie en verkeer	9	3	3	—	4
(Para)medisch	4	8	13	13	8
Economisch, administratief en commercieel	31	38	46	23	37
Sociaal-cultureel	6	2	14	30	6
Persoonlijke verzorging	9	10	1	—	8
Kunst	2	0	4	5	1
Openbare orde en veiligheid	8	3	—	—	3
Overig onderwijs	—	0	—	—	0
Totaal	100	100	100	100	100

Bron: OR/ROA

richtingen en de (para)medische opleidingsrichtingen na de economische richtingen het grootst. De geslaagden van de niet-reguliere WO-opleidingen laten een afwijkend beeld zien. Op WO-niveau worden de meeste niet-reguliere opleidingen namelijk in de sociaal-culturele richting behaald (met name de Voortgezette beroepsopleidingen), gevolgd door opleidingen in de economische, de (para)medische en de humaniora richting.

Bij de LLW-opleidingen overheersen de technische opleidingsrichtingen, gevolgd door de economische richtingen en richtingen in de persoonlijke verzorging. Bij de gediplomeerden van de LLW-opleidingen die ingedeeld zijn op opleidingsniveau 3 domineren de opleidingen in de technische en de persoonlijke verzorgende richting (bijvoorbeeld dakdekker, consumptieve technieken en horeca).

Tabel 3.10

Aantal niveauverhogende en richtingveranderende gediplomeerden uit het niet-regulier onderwijs naar onderwijsniveau en -richting, 1994

Opleidingsrichting	Opleidingsniveau				Totaal
	3	4	5	6/7	
<i>Aantallen</i>					
Algemeen/Lerarenopleidingen	.	9.000	.	.	12.000
Humaniora/Theologie	—	—	.	.	.
Agrarisch	.	.	.	.	5.000

Techniek, wis- en natuurkunde	.	24.000	.	.	28.000
Transport, communicatie en verkeer	.	.	.	—	5.000
(Para)medisch	.	5.000	.	.	9.000
Economisch, administratief en commercieel	.	30.000	10.000	.	43.000
Sociaal-cultureel	.	.	.	.	10.000
Persoonlijke verzorging	.	13.000	.	—	15.000
Kunst	.	.	.	.	.
Openbare orde en veiligheid	.	.	—	—	5.000
Overig onderwijs	—	.	—	—	.
Totaal	10.000	95.000	20.000	10.000	134.000
<i>Relatief</i>	%	%	%	%	%
Algemeen/Lerarenopleidingen	13	9	6	10	9
Humaniora/Theologie	—	—	1	11	1
Agrarisch	1	5	2	2	4
Techniek, wis- en natuurkunde	24	25	3	8	21
Transport, communicatie en verkeer	15	3	3	—	3
(Para)medisch	1	6	8	13	7
Economisch, administratief en commercieel	13	31	49	22	32
Sociaal-cultureel	3	3	17	30	7
Persoonlijke verzorging	12	14	2	—	11
Kunst	2	1	6	5	2
Openbare orde en veiligheid	18	3	—	—	4
Overig onderwijs	—	1	—	—	1
Totaal	100	100	100	100	100

Bron: OR/ROA

Tabel 3.10 geeft tenslotte een overzicht van het aantal gediplomeerden waarvoor de niet-reguliere opleiding niveauverhogend of richtingveranderend is, verbijzonderd naar opleidingsniveau en -richting. De verdeling over de opleidingsrichtingen blijft voor de niet-reguliere opleidingen op MBO/LLW-, HBO- en (Post-)WO-niveau nagenoeg hetzelfde als in tabel 3.9. Alleen op VBO-niveau verandert de verdeling over de opleidingsrichtingen. Een vergelijking met de percentages van tabel 3.9 laat zien dat op VBO-niveau vooral de economische opleidingsrichtingen vaak niet niveauverhogend of richtingveranderend zijn. Van de gediplomeerden die een niveauverhogende of richtingveranderende opleiding op VBO-niveau behalen, hebben de meeste personen (24%) een technische opleidingsrichting gevolgd. Daarnaast heeft een relatief groot deel van de gediplomeerden een niveauverhogende of richtingveranderende opleiding in de richting 'openbare orde en veiligheid' gevolgd.

4 Vergelijking huidige instroomprognoses met Onderwijsrekeningen

Om een beeld te krijgen van de mogelijkheden die de *Onderwijsrekeningen* bieden om de kwaliteit van de prognoses van de arbeidsmarktinstroom vanuit het niet-reguliere onderwijs te verbeteren, zal in dit hoofdstuk een vergelijking worden gemaakt tussen de bij de laatste prognoses bij het bepalen van stap 2 van de arbeidsmarktinstroomprognoses gehanteerde

aanpak en de gegevens die aan het databestand de *Onderwijsrekeningen* kunnen worden onttrokken. De vergelijking zal zich toespitsen op gegevens verbijzonderd naar onderwijsniveau, opleidingsrichting, vooropleiding en leeftijd.

Eerst worden de huidige prognoses voor het niet-reguliere onderwijs op een hoog aggregatieniveau vergeleken met de gegevens uit de *Onderwijsrekeningen*. Hierbij wordt de op basis van de huidige methodiek bepaalde niveauverhogende of richtingveranderende arbeidsmarktinstroom van schoolverlaters uit het niet-reguliere onderwijs in 1994 verbijzonderd naar onderwijsniveau en vooropleiding (tabel 2.3) vergeleken met vergelijkbare gegevens die bepaald zijn op basis van de *Onderwijsrekeningen* (tabel 3.6). Tabel 4.1 geeft de verschillen in aantallen personen tussen de *Onderwijsrekeningen* en de huidige methodiek met als basis de *Onderwijsrekeningen*.

Uit de tabel blijkt dat het aantal gediplomeerden waarbij sprake is van een niveauverhogende of richtingveranderende niet-reguliere opleiding op basis van de *Onderwijsrekeningen* in het algemeen op een hoger niveau ligt dan de arbeidsmarktinstroomprognoses zoals die bepaald is voor stap 2 bij de laatste prognoses. De tot op heden gehanteerde aanpak zou deze stroom op jaarbasis met bijna 70.000 personen onderschatten. Daarbij gaat het vanzelfsprekend om een bruto-effect omdat bepaalde stromen elkaar ten dele zullen compenseren. Zo heeft bijvoorbeeld de niveauverhogende doorstroom van VBO-opgeleiden naar MBO/LLW-niveau een positief effect op de arbeidsmarktinstroom van MBO'ers, terwijl de doorstroom van MBO'ers in het niet-reguliere onderwijs naar HBO-niveau tot een daling van de arbeidsmarktinstroom op MBO-niveau leidt. Alleen de opleidingsachtergrond veranderende doorstroom vanuit het basisonderwijs naar de niet-reguliere opleidingen op MBO/LLW- en VBO-niveau is bij de *Onderwijsrekeningen* kleiner dan de stroom die bij de prognoses is bepaald.

De grootste verschillen doen zich voor bij de doorstroom van vooropleidingen op VBO- en MBO/LLW-niveau naar niet-reguliere opleidingen op MBO/LLW-niveau. Het aantal gediplomeerden van niveauverhogende of richtingveranderende niet-reguliere opleidingen op MBO/LLW-niveau ligt in de *Onderwijsrekeningen* bijna 45.000 hoger dan bij de arbeidsmarktinstroomprognoses. Daarbij is in de *Onderwijsrekeningen* de niet-reguliere opleiding bij 25.000 personen meer richtingveranderend van aard dan in de huidige methodiek.

Tabel 4.1

Verschillen in aantal niveauverhogende en richtingveranderende gediplomeerden uit het niet-regulier onderwijs naar onderwijsniveau en vooropleiding (Aantal OR minus aantal huidige methodiek), 1994

Vooropleiding			Opleidingsniveau			Totaal
	3	4	5	6	7	
<i>Totaal</i>						
2 Basisonderwijs	-800	-1.000	100	—	—	-1.700
3 VBO, MAVO	4.600	21.000	1.300	100	—	26.900

4 MBO/LLW, HAVO/VWO		24.900	7.500	2.300	—	34.300
5 HBO			4.800	3.900	—	8.700
6 WO				900	-200	1.000
7 Post WO					800	800
Totaal	3.400	44.900	13.700	7.100	600	69.600

30 jaar of jonger

2 Basisonderwijs	-2.500	-3.800	—	—	—	-6.300
3 VBO, MAVO	2.000	8.700	900	100	—	11.600
4 MBO/LLW, HAVO/VWO		11.100	1.700	1.000	—	13.400
5 HBO			1.000	1.600	—	2.600
6 WO				600	-400	200
7 Post WO					800	800
Totaal	-900	15.900	3.500	3.200	400	22.100

Bron: ROA

Uit de tabel blijkt dat op alle opleidingsniveaus het aantal gediplomeerden van de richtingveranderende niet-reguliere opleidingen in de *Onderwijsrekeningen* hoger ligt dan bij de arbeidsmarktinstroom in de huidige methodiek.

Als in de *Onderwijsrekeningen* alleen die gediplomeerden van de niveauverhogende of richtingveranderende niet-reguliere opleidingen worden meegenomen die 30 jaar of jonger zijn, blijken de verschillen tussen de gegevens uit de *Onderwijsrekeningen* en de gegevens van de arbeidsmarktinstroomprognoses veel kleiner te zijn. Ook in dit geval wordt het grootste verschil waargenomen bij de niet-reguliere opleidingen op MBO/LLW-niveau. Het aantal gediplomeerden van deze opleidingen ligt in de *Onderwijsrekeningen* bijna 16.000 hoger dan bij de gegevens van de arbeidsmarktinstroomprognoses. Dit verschil komt overeen met een kwart van het totaal aantal gediplomeerden op dit opleidingsniveau uit de *Onderwijsrekeningen*.

Ook blijkt uit deze vergelijking dat zowel absoluut als relatief gezien de richtingveranderende niet-reguliere opleidingen in de *Onderwijsrekeningen* hoger liggen dan bij de huidige methodiek ter bepaling van de arbeidsmarktinstroom. Opvallend is eveneens dat in de *Onderwijsrekeningen* het aantal gediplomeerden van de niet-reguliere opleidingen op VBO-niveau lager is dan bij de arbeidsmarktinstroomprognoses in de huidige methodiek.

Hieruit zou geconcludeerd kunnen worden dat bij de huidige methodiek van de prognoses van de arbeidsmarktinstroom te weinig niveauverhogende of richtingveranderende niet-reguliere opleidingen worden meegenomen. In de *Onderwijsrekeningen* liggen de stromen aanzienlijk hoger. Ook blijkt dat de veronderstelling dat voor personen ouder dan 30 jaar de niet-reguliere opleidingen hun kwalificatieprofiel niet verandert niet opgaat. Uit de *Onderwijsrekeningen* blijkt dat niet-reguliere opleidingen ook voor personen van ouder dan 30 jaar nog vaak niveauverhogend of richtingveranderend van aard zijn, waardoor er een verandering optreedt in hun kwalificatieprofiel. Als laatste kan geconcludeerd worden dat in

de huidige methodiek van de arbeidsmarktinstroomprognoses de mate van de richtingveranderende niet-reguliere opleidingen wordt onderschat. Daarbij moet echter wel de kanttekening worden gemaakt dat de hier gepresenteerde analyses betrekking hebben op een verandering in de SOI-5-digit code van de opleidingsachtergrond. Een deel van deze veranderingen zal zich waarschijnlijk binnen hetzelfde opleidingstype afspelen. Een dergelijke vergelijking op het niveau van de verschillende opleidingstypen is hier niet gemaakt, omdat de laatste prognoses nog met de oude opleidingsindeling zijn gemaakt⁹.

In tabel 4.2 wordt een overzicht gegeven van de verschillen tussen de gegevens uit de *Onderwijsrekeningen* (tabel 3.10) en de laatste prognoses van de arbeidsmarktinstroom vanuit het niet-reguliere onderwijs (tabel 2.4) verbijzonderd naar opleidingsniveau, -richting en vooropleiding.

Het verschil tussen de *Onderwijsrekeningen* en de arbeidsmarktinstroomprognoses is absoluut gezien het grootst bij de economische, administratieve en commerciële opleidingen, waar het aantal gediplomeerden, waarbij er sprake is van een niveauverhogende of richtingveranderende opleiding, in de *Onderwijsrekeningen* ruim 25.000 hoger ligt dan bij de huidige prognosemethodiek. Daarna zijn de verschillen het grootst bij de technische en de persoonlijk verzorgende opleidingen. Bij beide richtingen ligt het aantal gediplomeerden in de *Onderwijsrekeningen* circa 9.000 hoger. Bij de algemene en sociaal-culturele opleidingsrichtingen bedraagt het verschil ongeveer 7.000 personen.

Verbijzonderd naar opleidingsniveau, blijkt dat bij de niet-reguliere opleidingen op HBO-niveau en hoger de verschillen tussen de gegevens uit de *Onderwijsrekeningen* en de arbeidsmarktinstroom naast de economische richtingen, ook bij de (para)medische opleidingsrichtingen redelijk groot zijn. Op HBO-niveau neemt de *Onderwijsrekeningen* eveneens meer gediplomeerden van niveauverhogende of richtingveranderende kunstopleidingen waar.

Tabel 4.2

Verschillen in aantal niveauverhogende en richtingveranderende gediplomeerden uit het niet-regulier onderwijs naar onderwijsniveau en -richting (OR ten opzichte van huidige methodiek), 1994

Opleidingsrichting	Opleidingsniveau				Totaal
	3	4	5	6/7	
<i>Aantallen</i>					
Algemeen/Lerarenopleidingen	-500	7.300	-400	800	7.200
Humaniora/Theologie	-400	-	-	600	200
Agrarisch	-200	2.700	300	200	3.000
Techniek, wis- en natuurkunde	900	7.700	200	700	9.500

9. Met ingang van 1997 wordt de nieuwe ROA-opleidingsindeling gehanteerd (Heijke, Mattheeuwsen en Willems, 1997).

Transport, communicatie en verkeer	1.300	1.300	500	—	3.100
(Para)medisch	.	-800	1.500	1.300	2.000
Economisch, administratief en commercieel	200	15.800	8.000	1.800	25.800
Sociaal-cultureel	200	2.100	2.500	1.900	6.700
Persoonlijke verzorging	1.100	7.400	500	—	8.900
Kunst	.	500	1.100	500	2.000
Openbare orde en veiligheid	800	-600	-400	—	-200
Overig onderwijs	-.	700	-.	—	700
Totaal	3.400	44.100	13.600	7.700	68.900
<i>Relatief</i>	%	%	%	%	%
Algemeen/Lerarenopleidingen	-14	6	-18	1	2
Humaniora/Theologie	-6	-0	-2	-9	-1
Agrarisch	-4	1	1	2	1
Techniek, wis- en natuurkunde	-1	-7	-3	3	-7
Transport, communicatie en verkeer	12	0	3	—	1
(Para)medisch	0	-7	-5	13	-4
Economisch, administratief en commercieel	-4	4	22	6	6
Sociaal-cultureel	2	1	3	-17	3
Persoonlijke verzorging	10	3	2	—	2
Kunst	-0	1	3	2	1
Openbare orde en veiligheid	3	-4	-7	—	-4
Overig onderwijs	-0	1	-0	—	1

Bron: ROA

In vergelijking met de andere opleidingsniveau's ligt bij de niveauverhogende of richtingveranderende niet-reguliere opleidingen op VBO-niveau het aantal gediplomeerden in de *Onderwijsrekeningen* voor de opleidingsrichtingen met betrekking tot transport, communicatie en verkeer, persoonlijke verzorging en openbare orde en veiligheid hoger dan bij de huidige methodiek van de instroomprognoses. De kwalificatieveranderende niet-reguliere algemene en humaniora opleidingen op VBO-niveau blijken daarentegen volgens de *Onderwijsrekeningen* op een lager niveau te liggen dan bij de huidige aanpak van de arbeidsmarktinstroomprognoses.

In de *Onderwijsrekeningen* worden de meeste niveauverhogende of richtingveranderende niet-reguliere economische-opleidingen op MBO/LLW-niveau gevolgd op het gebied van de detailhandel, namelijk 5.300. Na de detailhandel zijn de niet-reguliere economische opleidingen op het gebied van bedrijfsadministratie het grootst met circa 5.000 personen, gevolgd door bedrijfskunde/management met 3.300 personen, overig administratief met 2.600 personen en secretarieel met 2.400 personen.

De niveauverhogende en richtingveranderende niet-reguliere algemene opleidingen op VBO-niveau zijn allen (deeltijd) MAVO-opleidingen. Op MBO/LLW-niveau zijn dit voornamelijk HAVO/VWO, leraren lichamelijke opvoeding en leraren persoonlijke/sociale verzorging.

Als de opleidingen in het leerlingwezen apart worden bekeken, blijkt dat bij de huidige aanpak van de arbeidsmarktinstroomprognoses relatief gezien bij een te groot deel van de

instroom als vooropleiding basisonderwijs wordt verondersteld, terwijl het aandeel van de vooropleidingen MBO/LLW verzorging en HAVO/VWO wordt onderschat. Bij de huidige methodiek worden relatief gezien meer opleidingen motorvoertuigentechniek, elektrotechniek en MAVO (persoonlijke en maatschappelijke vorming) afgerond dan in de *Onderwijsrekeningen*. Daarentegen worden er bij de huidige aanpak relatief minder leerlingwezen-opleidingen met succes afgerond op het gebied van handel, verzorging en grafische techniek.

Tabel 4.3 geeft per opleidingsniveau een overzicht van het netto-effect van de niveauverhogende of richtingveranderende niet-reguliere opleidingen op basis van enerzijds de *Onderwijsrekeningen* en anderzijds de huidige methodiek van de arbeidsmarktinstroomprognoses. Uit de tabel blijkt dat ook het netto-effect van de niveauverhogende of richtingveranderende niet-reguliere opleidingen op basis van de *Onderwijsrekeningen* in het algemeen op een hoger niveau ligt dan de arbeidsmarktinstroom van schoolverlaters zoals die bij de laatste prognoses is bepaald. Op jaarbasis is het verschil in aantal gediplomeerden van het niveauverhogende of richtingveranderende niet-reguliere onderwijs het grootst op MBO/LLW-niveau. Volgens de *Onderwijsrekeningen* is in 1994 het aantal gediplomeerden van niveauverhogende of richtingveranderende niet-reguliere MBO/LLW-opleidingen 45.000, terwijl deze stroom volgens de huidige methodiek slechts 21.400 is, ongeveer de helft. Ook op (Post-)WO-niveau ligt volgens de huidige methodiek de arbeidsmarktinstroom van niet-reguliere opleidingen veel lager dan bij de *Onderwijsrekeningen*. Het netto-effect van het niveauverhogende of richtingveranderende onderwijs op basisonderwijs-niveau wordt daarentegen door de huidige methodiek overschat. Volgens de *Onderwijsrekeningen* ligt de doorstroom vanuit het basisonderwijs naar een niveauverhogende of richtingveranderende niet-reguliere opleiding 1.700 hoger dan in de huidige methodiek.

Tabel 4.3

Netto-effect van het niveauverhogende of richtingveranderende niet-reguliere onderwijs naar onderwijsniveau, 1994

Opleidingsniveau	Onderwijsrekeningen	Huidige Methodiek	Vershil
2 Basisonderwijs	13.000	14.900	-1.700
3 VBO, MAVO	45.000	21.400	23.500
4 MBO/LLW, HAVO/VWO	41.000	30.700	10.600
5 HBO	9.000	5.000	3.800
6 WO (incl. 7 Post-WO)	8.000	1.700	6.200

Bron: CBS/ROA

In tabel 4.4 wordt de onderschatting van de gediplomeerden van de niveauverhogende of richtingveranderende niet-reguliere opleidingen op basis van de huidige aanpak van de arbeidsmarktinstroomprognoses en de *Onderwijsrekeningen* afgezet tegen het aantal werkenden verbijzonderd naar opleidingsniveau. Ook de relatieve onderschatting van de arbeidsmarktinstroom van schoolverlaters uit het niet-reguliere onderwijs blijkt het grootst te zijn op MBO/LLW-niveau en (Post-)WO-niveau, met respectievelijk 1,8 en 1,3%.

Tabel 4.4

Absolute en relatieve onderschatting van het aantal gediplomeerden uit het niveauverhogende of richtingveranderende onderwijs op basis van de huidige methodiek, 1994

Opleidingsniveau	Absolute onderschatting	Aantal werkenden gemiddelde 1994/95	Relatieve onderschatting
2 Basisonderwijs	-1.700	495.500	0,3
3 VBO, MAVO	23.500	1.330.500	1,8
4 MBO/LLW, HAVO/VWO	10.600	2.643.500	0,4
5 HBO	5.000	1.027.500	0,5
6 WO (incl. 7 Post-WO)	6.200	463.000	1,3

Bron: CBS/ROA

Bij de huidige methodiek van de arbeidsmarktinstroomprognoses wordt de prognose van het reguliere voltijdonderwijs (stap 1) bijgesteld op basis van de prognose van het niet-reguliere onderwijs. Tabel 4.5 geeft de uiteindelijke arbeidsmarktinstroom van schoolverlaters in 1994, waarbij de prognose van het reguliere voltijdonderwijs (op basis van de huidige methodiek) is bijgesteld op basis van het niet-reguliere onderwijs volgens de *Onderwijsrekeningen* en de huidige methodiek. Op de meeste opleidingsniveau's wordt de uiteindelijke instroom van schoolverlaters naar de arbeidsmarkt volgens de huidige aanpak onderschat. Op MBO/LLW-niveau bijvoorbeeld is op basis van de cijfers die kunnen worden afgeleid uit de *Onderwijsrekeningen* de instroom van schoolverlaters naar de arbeidsmarkt 123.800, terwijl deze bij de huidige methodiek circa 10.000 personen lager ligt op 113.200. Alleen de arbeidsmarktinstroom van schoolverlaters met VBO-niveau wordt aanzienlijk overschat in de huidige methodiek en zal zelfs op basis van de gegevens uit de *Onderwijsrekeningen* negatief worden.

Tabel 4.5

Arbeidsmarktinstroom van schoolverlaters: regulier voltijdonderwijs (huidige methodiek) bijgesteld op basis van het niet-reguliere onderwijs volgens de *Onderwijsrekeningen* en de huidige methodiek, 1994

Opleidingsniveau	Onderwijsrekeningen	Huidige Methodiek
2 Basisonderwijs	10.200	8.400
3 VBO, MAVO	-3.100	20.400
4 MBO/LLW, HAVO/VWO	123.800	113.200
5 HBO	42.700	37.700
6 WO (incl. 7 Post-WO)	32.600	26.400

Bron: ROA

5 Samenvatting en conclusie

In dit werkdocument is onderzocht in hoeverre de *Onderwijsrekeningen* mogelijkheden bieden om de kwaliteit van de prognoses van de arbeidsmarktinstroom vanuit het niet-reguliere onderwijs te verbeteren. Om hier een beeld van te krijgen, zijn de huidige prognoses voor het niet-reguliere onderwijs vergeleken met de aan de EBB ontleende gegevens over het niet-reguliere onderwijs uit de *Onderwijsrekeningen*.

Op basis van deze vergelijkingen kunnen de volgende conclusies worden getrokken:

- Bij de huidige methodiek van de prognoses van de arbeidsmarktinstroom worden te weinig niveauverhogende danwel richtingveranderende niet-reguliere opleidingen meegenomen. Daarbij moet echter wel de kanttekening worden gemaakt dat de hier gepresenteerde analyses betrekking hebben op een verandering in de SOI-5-digit code van de opleidingsachtergrond. Een deel van deze veranderingen zal zich waarschijnlijk binnen hetzelfde opleidingstype afspelen.
- Verbijzonderd naar opleidingsniveau is deze onderschatting absoluut gezien het grootst bij de niet-reguliere opleidingen op MBO/LLW-niveau.
- In de huidige methodiek van de arbeidsmarktprognoses wordt de omvang van de richtingveranderende niet-reguliere opleidingen onderschat.
- Verbijzonderd naar de opleidingsrichting blijkt de onderschatting het grootst bij de economische en sociaal-culturele opleidingen binnen het niet-reguliere onderwijs. Op MBO/LLW-niveau wordt in de huidige methodiek ook de doorstroom naar de technische, persoonlijk verzorgende en algemene niet-reguliere opleidingsrichtingen onderschat.
- De veronderstelling dat voor personen ouder dan 30 jaar de gevolgde niet-reguliere opleidingen het kwalificatieprofiel niet verandert, blijkt niet op te gaan. Ook voor personen van 30 jaar en ouder blijkt dat de niet-reguliere opleidingen voor een deel niveauverhogend of richtingveranderend van aard zijn¹⁰.
- Het aantal niet-reguliere openbare orde en veiligheidsopleidingen op HBO- en WO-niveau is te klein om op basis van de *Onderwijsrekeningen* gepresenteerd te kunnen worden.

In het algemeen bieden de *Onderwijsrekeningen* goede mogelijkheden om de kwaliteit van de prognoses van de arbeidsmarktinstroom vanuit het niet-reguliere onderwijs te verbeteren. Door het gebruik van de gegevens met betrekking tot het niet-reguliere onderwijs uit de *Onderwijsrekeningen* wordt ook de consistentie met de vraagprognoses verbeterd, omdat aan deze vraagprognoses eveneens de EBB ten grondslag ligt.

Voor de bepaling van de prognoses van de arbeidsmarktinstroom vanuit het niet-reguliere onderwijs zou het de voorkeur verdienen als er op basis van de verschillende *Onderwijsrekeningen* een tijdreeks zou kunnen worden samengesteld van het aantal gediplomeerden, verbijzonderd naar vooropleiding. Op basis van de momenteel beschikbare *Onderwijsreke-*

---

10. Wanneer bij de arbeidsmarktprognoses met deze kwalificatieverandering van het arbeidsaanbod rekening wordt gehouden, zal wel afstemming moeten plaatsvinden met de vervangingsvraagprognoses naar opleidingstype, die immers beïnvloed worden door de veranderingen in de opleidingsachtergrond van de werkenden bij de oudere leeftijdsgroepen.

ningen zou reeds een tijdreeks van de niveauverhogende en richtingveranderende niet-reguliere opleidingen voor de jaren 1989-1994 kunnen worden samengesteld. Het afbakenen van het leerlingwezen geeft echter problemen bij de *Onderwijsrekeningen* in de jaren vóór 1995/'96 omdat in deze jaren het identificatienummer van de opleiding nog niet is opgenomen.

Wel zal bij de bepaling van de arbeidsmarktinstroomprognoses gebruik blijven worden gemaakt van de prognoses die het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Onderwijs geeft voor enkele niet-reguliere opleidingen in de *Referentieraming*. Het betreft hier de prognoses van de schoolverlaters van het deeltijdonderwijs HAVO/VWO, MAVO en enkele deeltijdopleidingen op MBO- en HBO-niveau en de prognoses van de schoolverlaters van het primaire, secundaire en tertiare leerlingwezen. Deze prognoses zullen met de meer gedetailleerde gegevens over deze opleidingen uit de *Onderwijsrekeningen* worden verbijzonderd naar opleidingstype, terwijl bovendien gebruik kan worden gemaakt van de informatie over de vooropleiding van de gediplomeerden van deze niet-reguliere opleidingen. Hierbij zal, in de *Onderwijsrekeningen* gebruik worden gemaakt van het identificatienummer van de gevolgde opleidingen.

Literatuur

- Borghans L. en A. Matheeuwsen (1997), *Forecasting educational outflow per type of education*, ROA, Maastricht (verschijnt binnenkort).
- Centraal Bureau voor de Statistiek (1992), *Kwartaalschrijft Onderwijs-Statistieken 1995-I en II*, Voorburg/Heerlen.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (1996), *Onderwijsrekeningen 1995/'96*, Voorburg/Heerlen.
- Grip, A. de, M. van Smoorenburg, L. Borghans, N. Jonker (1997), *Werkgelegenheid en scholing 1996*, ROA-R-1997/1, Maastricht.
- Heijke, H., A. Matheeuwsen, E. Willems (1997), *Clustering educational categories in a heterogeneous labour market*, ROA, Maastricht (verschijnt binnenkort).
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (1995), *Referentieraming 1995*, Zoetermeer.
- ROA (1995), *De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2000*, ROA-R-1995/3, Maastricht.
- ROA (1996), *Statistische Bijlage De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2000, Actualisering 1996*, ROA-R-1996/8B, Maastricht.